

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De levensverzekering en de wettelijke gemeenschap

Inleiding.

Het past bij het begin van tegenwoordige studie, klaar en duidelijk de voornaamste begrippen uiteen te zetten, evenals het vraagstuk in zijn milieu te situeren.

Het begrip levensverzekering.

De levensverzekering is een kontrakt door hetwelk een verzekeraar — tegen een premie, welke kan *enig* zijn of jaarlijks, een bepaalde geldsom belooft aan de kontraktant, of aan zijn rechthebbenden — wanneer een bepaalde eventualiteit zich voordoet afhankelijk ofwel van het leven ofwel van de dood van de kontraktant of ook nog van de derde verzekerde. (Zie Laloux P., *Traité des assurances terrestres en droit belge*, n° 446).

De verbintenis van de verzekeraar is dan ook een geldsom te betalen, een roerende schuld. De schuldvordering die de verzekerde of de derde bezit is een *roerende* schuldvordering; een roerend goed. Naar artikel 1401, 1° van het B.W. zegt, vallen in de gemeenschap de roerende goederen « die de echtgenoten op de dag van de voltrekking van het huwelijk bezaten, alsook alle roerende goederen die hun gedurende het huwelijk toevallen door erfenis of zelfs door schenking indien de schenker niet het tegendeel heeft « uitgedrukt ».

In principe dus in de gemeenschap — tenzij tegenstrijdig beding.

* * *

Aangezien — meestal — het voordeel van een levensverzekering bevat is in een beding ten behoeve van een derde, ware het niet onnuttig het mechanisme van artikel 1121 nader te bezien — en vooral het recht van de derde.

De derde verkrijgt hier, naar de opvatting van het Hof van Cassatie, een *rechtstreeks en dadelijk* recht. (Cass. 2 mei 1930, Pas. 1930, I, 193). Dit betekent dat het recht buiten het vermogen van de bedinger valt en in het vermogen van de derde — onder de voorwaarde dat deze heeft verklaard daar van te willen gebruik maken (artikel 1121 in fine; Dekkers II, n° 139). Het recht van de derde is niet « *jure hereditario* » maar « *jure proprio* ». Dit betekent dat de derde begiftigde niet als legataris doorgaat en de erfgena-

men geen enkele aanspraak of betwisting kunnen maken op het kapitaal (Burg. Antwerpen, 28 febr. 1941, Bull. Ass. 1945, p. 350; Hrb. Brussel, 14 juni 1950, R.G.A.R. 1951, n° 4830; Hrb. Brussel, 15 mei 1950, Bull. Ass. 1950, p. 498; Cass. Brussel, 25 maart 1953, Bull. Ass. 1954, p. 797).

Wat gebeurt er nu, in het kader van het huwelijksstelsel van gemeenschap, met dit recht — dit is hetgeen we hierna behandelen. Principieel moet er een onderscheid gemaakt worden niet alleen tussen de verzekering afgesloten ten eigen voordele of ten voordele van derde, doch ook nopens het lot van kapitaal en premies — ten overstaan van de gemeenschappelijke en eigen goederen van de echtgenoten. Hierbij stelt zich dan ook de kwestie der vergoedingen (*artikel 1437*).

I. Levensverzekering gesloten zonder aanduiding van *beneficiant*.

Principieel zijn kontrakterende partijen in een kontrakt : de personen die het kontrakt zelf en in eigen naam hebben gesloten, en de zogenaamde rechtverkrijgers onder algemene titel (art. 1122). Rechtverkrijger is hij, die zijn recht aan een ander persoon ontleent — zijn zgn. voorganger. De rechtverkrijgers ten algemene titel zijn : wettige erfgenamen, onregelmatige erfopvolgers, algemene legatarissen en legatarissen ten algemene titel. Laten we dit nu nog buiten beschouwing. De kwestie heeft slechts belang in het geval men aanneemt dat het recht op de prestatie van de verzekeraar hier buiten de gemeenschap valt, wat wij echter onder c) bestrijden. Het is immers een recht onder opschortende voorwaarden en ook deze vallen in gemeenschap. Doch zie c).

We maken een onderscheid tussen de levensverzekering gesloten vóór het huwelijk en deze gesloten gedurende het huwelijk.

A. Gesloten vóór het huwelijk.

Naar het algemeen principe van artikel 1401, 1°, valt in de gemeenschap het *kapitaal* van een levensverzekering door de man ten eigen voordele onderschreven en waarvan het bedrag hem op een bepaalde leeftijd moet uitgekeerd. Het is immers een roerend

goed, en alle roerende goederen vallen in principe in gemeenschap, behoudens tegenstrijdig beding (zie Kluyskens VIII, n° 53, 3°; Laloux, op. cit., n° 521; Planiol, II, 669; zie ook Lehon: Etude in Rev. Gén. Ass. Resp., 1940, n° 3166, 6, nota 43; Dec. Adm. 1953, Rec. gén. 1955, p. 104; De Page, t. X, n° 312 B; Planiol en Ripert, t. VIII, n° 209; Aubry en Rau, 5 ed., par. 507 nota 9; Guillouard, Contrat de Mariage, t. I, n° 375; R.P.D.B., v° Contrat de Mariage, n°s 171 en 172).

Deze kwestie heeft weinig belang. Het vermoeden juris tantum van artikel 1122 B.W., laat toe te besluiten dat de levensverzekering zonder aanduiding van beneficiaris ten eigen voordele is gesloten, zodat we de bespreking terug vinden onder Hfst. III. Ik verwijs ernaar.

B. *Gesloten gedurende het huwelijk*: de oplossingen zullen ook dezelfde zijn als in Hfst. III. Ik verwijs ernaar.

C. De kwestie heeft meer belang tegenover de erfgenamen.

— Men neemt aan dat de levensverzekering, gedurende de gemeenschap gesloten met behulp van eigen goederen — eigen blijft. (Planiol et Ripert, t. VIII, 212vv; Laloux, Assurances, n° 522; De Page en Dekkers, Traité, X, n° 310 A. primo; zie verder).

In dit geval is er geen betwisting; de levensverzekering is niet in de gemeenschap gevallen, en gaat integraal over op de erfgenamen.

— Maar *quid*, indien de man die de verzekering heeft aangegaan vóór de leeftijd, waarop de waarde hem moet worden uitgekeerd, *overlijdt* en het kapitaal volgens het contract in die hypothese aan zijn erfgenamen moet uitgekeerd worden?

Indien volgens het kontrakt, het kapitaal aan de erfgenamen moet uitgekeerd worden *zonder* nochtans dat de erflater *één of meer* van zijn erfgenamen daarvoor *persoonlijk* heeft aangeduid, neemt men over het algemeen aan dat het recht op het kapitaal aan de *stipulant* behoort en in zijn patrimonium begrepen is, met het gevolg dat het recht in de gemeenschap valt. Men gaat uit van de mening dat, wanneer de *de cuius* voor zijn erfgenamen in het algemeen stipuleert, hij noodzakelijk ook voor zichzelf bedingt (artikel 1122) — en het kapitaal derhalve in zijn patrimonium valt (en door repercussie van artikel 1401, 1°, in de gemeenschap). (Thiry, deel 1, n° 265; Laurent, d. 21, n° 235; Schicks en Vanisterbeek, d. 5, n° 1143, p. 73; Cass., 31 maart 1895, Pas. 1895, 184; Luik 22 mei 1901, Pas. 1902, 2, 68. - Contra, Kluyskens, Verbintenissen, n° 43, p. 59.)

Hier kunnen echter verschillende *opmerkingen* worden gemaakt.

— Volgens Kluyskens heeft de *de cuius* hier echter met toepassing van artikel 1121 een beding willen doen ten gunste van derden, die aldus een *rechtstreeks* recht op deze betaling verkrijgen; speciaal wanneer het de kinderen betreft.

We kunnen deze mening niet beamen.

Er weze immers opgemerkt dat er slechts een stipulatie ten behoeve van derde kan zijn, zo men deze derden *onderscheiden* kan van de rechtverkrijgers onder algemene titel, die *anders* het voordeel genieten van al wat hun voorganger bedongen heeft (artikel 1122, Dekkers, Boek II, n° 139). We zouden immers staan voor een gewoon beding « voor zichzelf en voor zijn erfgenamen en rechtverkrijgers ». Het arrest van het Hof van Cassatie (Cass. 2 mei 1930, Pas. 1930, I,

193) zou er zich ook tegen verzetten: de erfgenamen krijgen immers geen *rechtstreeks* en *dadelijk* recht.

De mening van Kluyskens kan enkel gevolgd worden wanneer de erfgenamen of de erfgenaam zijn *aangeduid*, of althans *bepaalbaar* (« de kinderen » zie ook Dekkers, boek II, n° 139). De auteurs over verzekeringsrecht houden er dezelfde mening op na, en artikelen 113 en 114 van het voorontwerp nopens het verzekeringscontract, rapport van M. Van Dievoet; ook Brussel, 5 juli 1957, J.T. 1957, p. 80; Ber. Brussel, 21 dec. 1951, Bull. Ass. 1952, p. 135.

Zo zegt Laloux: « Si le ou les héritiers du preneur ont été désignés par lui comme bénéficiaires de la police, ils recueilleront le capital assuré *directement*, jure proprio. Ils conservent leurs droit au capital assuré *même s'ils renoncent* à la succession du preneur ». (Laloux, p. op. cit., n° 518; Dupuich, L'assurance-vie, Théorie et pratique. Jurisprudence. Paris 1922, n° 508-508).

II. *Levensverzekering gesloten ten voordele van de kinderen.*

A. Het *kapitaal* van de levensverzekering behoort aan de beneficiarissen, van af de dag van het contract. De kinderen hebben hier een *dadelijk* en *rechtstreeks* recht (artikel 1121; Cass. 2 mei 1930, Pas. 1930, I, 193). Het kapitaal heeft nooit deel uitgemaakt van de vennootschap.

Een arrest van Luik zegt nochtans het tegendeel (Cin. Liège, 1 mars 1904, Pas. 1904, III, 181). Het vermengt echter de *kinderen* met de erfgenamen en besluit op deze grond tot de onmogelijkheid artikel 1121 B.W. toe te passen (zie hierboven). Nochtans bepaalt Kluyskens dat de kinderen hier wel *bepaalbaar* zijn (Kluyskens, VIII, n° 53, 3° a in fine); en Prof. Dekkers laat zeer gevat opmerken: « Het begrip kinderen komt niet overeen met het begrip erfgenamen (Dekkers, Boek II, n° 130 in fine; p. 79).

B. Wat betreft de *premies* moet er een onderscheid gemaakt worden.

1. Ten voordele van *gemeenschappelijke* kinderen. In principe is er hier *geen vergoeding* verschuldigd aan de gemeenschap. De man heeft zich immers niet verrijkt ten nadele van de gemeenschap (artikel 1437). Het grote principe immers dat de gemeenschap beheerst, is dat geen enkel der echtgenoten zich mag verrijken ten nadele van de gemeenschap (artikel 1437, geconsacreerd door Cass., 2 dec. 1880, Pas. 1881, I, 72).

De levensverzekering ten voordele van gemeenschappelijke kinderen is er gewoonlijk op bedacht om deze een stand te bezorgen. Zelfs de vrouw alleen kan dit doen, met toelating van de rechter (artikel 1427). De gemeenschappelijke kinderen alleen mogen daarvan genieten, want « ce n'est qu'au profit des enfants communs que la communauté peut être engagée tant par la mère que par le père; ce n'est qu'en faveur des enfants communs que sont affectés les biens communs ». (De Page, par Dekkers, X, n° 569, 2°, p. 559; in dezelfde zin: Laurent, XXII, n° 86; Kluyskens, VIII, n° 123, 2°; Planiol et Ripert, t. VIII, n° 349, 2°; Baudry, Contrat de mariage, t. I, n° 619.)

Besluit: geen vergoedingen.

2. *Kind uit een eerste huwelijk.*

Het *kapitaal* blijft eigen (artikel 1121); ieder echtgenoot echter zal vergoeding verschuldigd zijn aan de gemeenschap voor de fondsen, die hij eruit getrokken heeft om het kind uit een eerste huwelijk een *bruidschat* te geven (Le Hon. Etude in Rev. Gén. Ass. et

Resp., 1940, n° 2166, 5° - analogie artikel 1469; zie ook Torsyn in R.P. 1889, p. 398).

Wel te verstaan staan we hier voor een schenking. De man, of de vrouw mits toestemming, kunnen langs de schenking om hun kind een stand bezorgen; vooral voor wat betreft de vrouw wanneer deze voorbehouden goederen heeft (artikel 224b).

III. Levensverzekering gesloten ten eigen voordele.

1. De levensverzekering gesloten met eigen goederen.

De levensverzekering blijft eigen (Le Hon, op. cit., n° 35; Planiol et Ripert, uitg. 1956 par Boulanger, t. VIII, n° 199, 2. a) et b) passim.). We kunnen het betitelen als zijnde een zakelijke subrogatie: als tegenprestatie voor de betaling met eigen penningen, ontvangt men een prestatie die ook eigen wordt. (Kluyskens, Boek VIII, 54 B, p. 99; Laurent, d. XXI, n° 285; Guillaouard, deel 1, n° 399). In deze eerste hypothese bestaat er geen twijfel (zie Laloux, Traité des assurances terrestres en dr. belge, n° 521, 2°).

2. De levensverzekering gesloten met gemeenschappelijke penningen.

Princieel moet de levensverzekering in de gemeenschap vallen (artikel 1401, 1°). Het is onaannemelijk dat de echtgenoot zich eigen goederen kan verschaffen met fondsen uit de gemeenschap getrokken. Hier kan men waarlijk het artikel 1395 opwerpen. De rechtsleer en de rechtspraak neemt aan dat deze stand van zaken kan omzeild worden door het toepassen van de regelen der wederbelegging. Het artikel 1434 van het B.W., zeggen ze, geldt zowel voor de wederbelegging van roerende als voor onroerende goederen. (Wets, L'assurance des maris et des parents, Bull. Ass. 1958, p. 493; De Page, t. X, n° 364 à 366; Colin et Capitant, t. III, n° 78; Ripert en Boulanger, t. III, n° 667 à 669; Planiol et Ripert, t. VIII, n° 186 en 204; Kluyskens, Het Huwelijkskontraakt, n° 71 en 73; Baudry, Contract de mariage, t. I, n° 383; Rev. prat. not. 1930, p. 17; Dendermonde, 19 mei 1934, Pas. 1935, III, 90).

Sommige auteurs maken hier echter een principieel onderscheid:

- 1) de levensverzekering in geval van vooroverlijden van echtgenoot of echtgenote;
- 2) de levensverzekering te betalen op bepaalde leeftijd.

Laten we voorafgaandelijk opmerken dat dit onderscheid op geen enkele vaste grond berust: immers, de levensverzekering gesloten door een van de echtgenoten, doet in diens hoofde een recht ontstaan dat in de gemeenschap valt ten gevolge van artikel 1401, 1°, welke ook de datum weze van de vervalddag van dit recht (zie De Page, X, n° 310, A., 2. b) in fine; Le Hon, Studie in Rev. Ass. resp. 1940, n° 3166, 5, tekst en nota 43 en 45; Laloux, Assurances, n° 522). Volgens mij staan we hier voor een recht onder opschortende voorwaarde (artikel 1179). In het ene geval is de voorwaarde: de dood, in het tweede geval: een zekere leeftijd. Bij vervulling van de voorwaarde echter laat de wet het recht terugwerken tot het ogenblik van vestiging (Dekkers, II, n° 475; het recht is zelfs overdraagbaar: artikel 1179, al. 2).

Doch laten we even zien welke oplossing wordt gegeven door de auteurs die een onderscheid maken.

1° *Levensverzekering in geval van vooroverlijden van echtgenoot of echtgenote.*

Zuiver logisch moet het kapitaal in de gemeenschap

vallen. Ongetwijfeld wordt het recht slechts *opeisbaar* op het ogenblik van de ontbinding van de gemeenschap, maar het principe van het recht *verworven* gedurende de gemeenschap eist het op, te meer daar het met *gemeenschappelijke fondsen* is opgebouwd (Le Hon, étude, n° 43,45; Planiol et Ripert, t. VIII, n° 199 a), ed. 1956); (zie ook Laloux, op. cit., n° 521, par. 2, 2° a; Van Eeckhout, Le droit des assurances terrestres, Brux. 1933, n° 353).

Nochtans beweert Planiol met een deel der Franse rechtspraak dat het goed in dit geval een eigen goed moet blijven, mits natuurlijk terugbetaling der premies met gemeenschappelijke penningen gedaan en dan nog slechts voor de helft. (Zie Planiol et Ripert, VIII, n° 212; Caen, 6 dec. 1881, Dall. jurispr. Génér. Suppl. V°, Assurances, n° 473 of Sirey 1883, 2, 23; Riom, 8 juli 1890, Sirey 1891, 2, 185, nota Labbé; in die zin ook Picard en Besson, op. cit., IV, n° 231). Ze steunen zich op volgende redenering: deze schuldvordering is van louter persoonlijke aard, juist omdat diegene die er de aanleiding toe was het zo heeft gewild (zie ook Planiol en Ripert, VIII (n° 177). De fundamentele notie van het geaffecteerd zijn dezer schuldvordering aan de gemeenschap verdwijnt hier, te meer daar het economisch nut slechts moet te voorschijn komen na de ontbinding van de gemeenschap; het kontrakt is immers gesloten om de geldelijke toestand van de weduwe of weduwnaar te verzekeren. Ik laat mogelijke kritiek in het midden.

2° *Levensverzekering gestipuleerd voor bepaalde leeftijd of andere bepaalde voorwaarden, andere dan onder 1°.*

Ondanks het feit dat ik persoonlijk het onderscheid *niet aanvaard* (zie hoger), meld ik toch *ter inlichting* de mening van sommige auteurs. Men maakt een onderscheid (Paniol en Ripert, VIII, n° 213; Laloux, op. cit., n° 521, par. 2, n° 2, b)).

a) *De vervalddag valt gedurende de gemeenschap*: artikel 1401, 1°, eist het kapitaal voor de gemeenschap op.

b) *Vervalddag na ontbinding van de gemeenschap*. Volgens auteurs, zou (quod non; supra) het persoonlijk blijven aan de stipulant. Er zouden geen gemeenschappelijke belangen meer bestaan. Enkel het *persoonlijk* belang van de verzekerde zou op het spel staan; het zou *eigen* worden, mits vergoeding voor de premies, en wel integraal (artikel 1437). We hebben hierboven aangetoond waarom we dit niet kunnen beamen.

IV. Van de levensverzekering gesloten ten voordele van de echtgenote.

Het algemeen principe van artikel 1401, 1°, volgend zou men moeten zeggen dat het kapitaal in de gemeenschap valt. Nochtans beweegt zich de rechtspraak in de richting van een indirecte schenking, zoals we verder zullen zien.

Onderscheiden we.

1) *De levensverzekering opgebouwd met eigen penningen.*

In rechte staan we voor een beding ten gunste van een derde (artikel 1121). Artikel 1401, 1°, zou eigenlijk het kapitaal voor de gemeenschap opeisen. De ganse rechtsleer en rechtspraak echter verzetten en er zich tegen en interpreteren het in de zin een onrechtstreekse schenking met stilzwijgend beding dat het goed eigen zal blijven (Uitgebreid besproken bij La-

costé, Rev. trim. de dr. civil, 1905, n°19; zie in die zin Luik, 10 juli 1895, Pas. 1896, II, 27; Amiens, 27 dec. 1927, Rev. not. 1928, 180; De Page, t. X, 338bis en 339bis.) In feite wordt de rechtvaardiging van dit systeem in 2) van onderhavig hoofdstuk besproken, met nochtans *dit groot verschil*: dat zich hier niet de kwestie stelt of de man die goederen kan schenken, aangezien hij over zijn eigen goederen quasi heer en meester is (arg. artikel 1422).

Merken we ook op dat wat betreft deze schenking geen enkele formaliteit voorgeschreven door artikel 931 B.W. is vereist: het is immers een indirecte schenking. Laten we ten slotte dit voorbehoud maken: de echtgenote kan haar dotale goederen niet schenken (Huc, t. IX, 86; Planiol en Ripert, t. V, n° 763, Laurent, XV, n° 337).

2) *De levensverzekering ten gunste van de echtgenote opgebouwd met gemeenschappelijke penningen. Preliminaire: de schenking.*

Kan de man de vrouw met gemeenschappelijke goederen begiftigen? *Voorzeker*. Het artikel 1422 B.W. is opgevat in de zin der *bescherming* van de vrouw. Het artikel mag echter niet in haar *nadeel* uitvallen. Dit zou het geval zijn moest het de man verbieden, de vrouw te begiftigen. Dergelijke schenkingen zijn geldig, doch wel te verstaan steeds herroepbaar (artikel 1422, artikel 1096; zie Dekkers, boek III, n° 138, in die zin ook Planiol (par Ripert 1948), t. VIII, n° 53; Laurent, t. XXI, n° 57 en 63; Kluyskens, deel VIII, n° 150, 3° en n° 160).

Nochtans is de rechtsleer het niet volkomen eens nopens de mogelijkheid aan de man gegeven om gemeenschappelijke goederen te schenken aan zijn echtgenote (artikel 1422).

Een zeer streng systeem wordt voorgehouden door Laurent (XXI, n° 218, 219), waarbij zich aansluit Baudry-Lacantinerie, in zijn deel I van « *Contrat de Mariage* », n° 279 à 283. Een zulkdanige schenking kan niet geldig zijn zeggen zij, omwille van de onveranderlijkheid van de *huwelijksvoorwaarden* (artikel 1395). Echtgenoten zouden dus geen *zulkdanige* schenkingen kunnen doen, omdat ze erop neerkomt een *gemeenschappelijk* goed in een *eigen* goed om te zetten.

Hier kunnen verschillende opwerpingen worden gemaakt:

1° Er wordt algemeen aangenomen dat de man roerend goed kan schenken aan zijn vrouw, ook wanneer het gemeenschappelijk goed is (Planiol en Ripert, t. VIII, n° 53). Immers, het artikel 1422 laat de schenkingen toe aan derden, voor zover ze niet gedaan werden ter bedrieglijke benadeling van de rechten van de vrouw. Het ware toch belachelijk wanneer de schenkingen worden gedaan aan de vrouw zelf, behoudens natuurlijk de mogelijke toepassing van artikel 1167 (*actio pauliana*; De Page, t. VIII, n° 764 B.).

2° Moest het gebeuren dat de gemeenschap deficitair wordt dan zou, in het systeem dat schenking uitsluit, de voorzienigheid van de man telkens te goed komen aan de schuldeisers. Het recht op kapitaal zou in het pand vallen der schuldeisers (artikel 7 en 8, Hyp. wet.).

3° De levensverzekering die volledig geankerd is in onze tegenwoordige zeden zou al haar praktisch nut verliezen.

A. 1) *Wat wordt er nu eigenlijk geschonken?*

De vrouw kan enkel *donataris* worden van de premies, geschonken met gemeenschappelijke penningen.

(Arg. artikel 43 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen.) De rest ontvangt ze rechtstreeks van de verzekeraar, door het technisch spel van de verzekering. Zie immers het artikel 1121, dat haar een rechtstreeks en dadelijk recht bezorgt tegen de verzekeraar. (In die zin: De Page, VIII, n° 764, littera D, p. 836; Lacoste, Rev. Trim. de droit civil 1905, p. 201 vv., n° 2, 6, 13; ook Planiol en Ripert, VIII, 1956, n° 198, 2°; Ripert en Boulanger, III, n° 2.686.)

De vrouw wordt geen donataris van het geheel der premies. Wanneer het gaat over premies die werden betaald met gemeenschappelijke penningen, en waarop de vrouw recht heeft op het einde van de gemeenschap, dan is ze slechts begiftigde voor de helft van de premies, wanneer ze de gemeenschap aanvaardt, en van het geheel der premies, zo de vrouw van de gemeenschap afziet. (Vgl. Planiol en Ripert, t. VIII, n° 205 en 211; Le Hon, Rev. Gén. Ass. et Resp. 1940, n° 3166, 5 in zijn kritische nota n° 11.)

Na lange aarzeling heeft ook het Franse Hof van Cassatie (merk op: vóór de wet van 1930) aangenomen dat de schenking aan een derde niet slaat op het kapitaal, maar op de premies (Lacoste, op. cit., n° 2; Paris, 10 jan. 1900, S. 1904, 2, 105 met nota van M. Wahl; ook in Dalloz, 1900, 2, 489 met noot Dupuich; vooral: Cass. 7 aug. 1888, S. 89, 1, 97 en 24 févr. 1902, S. 1902, 1, 615). Het Hof nam aan dat het kapitaal waarop een direkt recht was geboren, nooit had of gedacht kon worden te hebben behoord tot het patrimonium van de ondertekenaar der polies.

Deze schenking, alhoewel een onvolmaakt eigen goed, komt dus nooit in de gemeenschap. Ziedaar de opinie van het overgrote deel der rechtsleer en rechtspraak. (De Page, X, n° 310 vv.; VIII, n° 764, p. 836; Kluyskens, VIII, n° 53, 3°; Gunzburg N., Huwelijkscontract, n° 23; Planiol, t. III, uitgave 1948, Rev. par Ripert, n° 311; Planiol et Ripert, t. VIII (Revu par J. Boulanger), n° 175, 4 en 196 vv.; Lacoste, op. cit., n° 2, 6, 12, 13; Le Hon, op. cit., n° 3166, 5; Lefort l'assurance contre le vol., pp. 306; Van Eeckhout, Le droit des assurances terrestres, 2° ed. Brux., n° 354.)

Rechtspraak:

België: Charleroi, 24 mars 1881, Pas. III, 364; Gand, 4 juni 1938, Revue Ass. et Resp., n° 2780 (VI 32); Gent, 11 febr. 1882, B.J. 1882, col. 503; Gent, 2 juli 1852, B.J. 1852, col. 887; Luik, 27 juli 1914, B.J. 1914, p. 440.

Frankrijk: Civ., 28 mars 1877, 2 mars 1881, 4 mars 1884; Dalloz 1877, I, 241; 1881, I, 400; 1882, I, 97; Cass. fr., 22 févr. 1893, Dalloz, 1893, I, 1401, noot Planiol; Cass. fr. req. 10 nov. 1879, Dall. Pér. 1880, I, 175; Cass. fr., 19 avril 1904 (D.P. 1905, I, 78); Cass. fr., 21 avril 1942, S. 1944, I, 49; Riom, 8 juillet 1890, Sirey 1891, II, 200, met noot Labbé.

Een arrest van de Burgerlijke Rechtbank van Brussel (23 juni 1909, B.J. 1909, p. 1004) ontkent dat er een schenking is; doch spreekt eerder van een soort van *tutelaire bescherming* uitgaande van de man. Bekennen we dat d't wat ver is gezocht. De moderne strekking zelf van de levensverzekering te aanzien als een last van de gemeenschap, als een specifieke verplichting van het huwelijk (zie Dekkers, III, n° 110). Sommigen zien er enkel een daad van persoonlijke voorziening (*prévoyance personnelle*, Bendant en Lerebours, Pigeonnière X., par Lenoun, n° 278). Men ziet deze levensverzekering zelfs soms als een natuurlijke verbintenis (De Page, t. IX, n° 332 B.).

Laten we ten slotte nog opmerken dat de wil om te schenken niet uitdrukkelijk moet geschreven zijn, doch impliciet kan begrepen zijn in het geheel van de

schenking zelf en de feiten die deze voorafgaan of begeleiden zelfs door vermoedens. (Zie Cass., 11 dec. 1952, R.W. 1952-53, kol. 1273; Pas. 1953, I, 241; zie ook De Page, t. X, n° 309 C.; Aubry en Ran., t. VIII, p. 37; Planiol en Ripert, t. VIII, n° 181; Kluyskens, t. VIII, n° 288; - *Contra*: Laurent, t. XXI, n° 276; Schicks en Van Isterbeek, t. V, n° 1141).

2. Sommige auteurs maken een onderscheid: naargelang de echtgenoot het beneficium krijgt tijdens de echtvereniging, of wanneer het recht op kapitaal eerst na de ontbinding van de gemeenschap wordt geboren (in de verzekering bij de dood van de man). (Schicks en Vanissterbeek, d. 5, n° 1143; Maton, Dictionnaire, v° Assurances, n° 16 en 17.)

In het eerste geval valt het kapitaal met toepassing van artikel 1401 in gemeenschap, behoudens uitdrukkelijk of stilzwijgend tegenstrijdig beding (*supra*); in het tweede geval zou het eigen blijven. In de tweede veronderstelling, is het recht op kapitaal een recht onder opschortende voorwaarde (artikel 1179). De voorwaarde is het overlijden van de man. Wanneer nu deze voorwaarde zich voordoet dan laat de wet het recht teruglopen tot op de dag dat de verbintenis werd aangegaan (Dekkers, II, n° 475). In deze tweede veronderstelling zou het recht in de gemeenschap vallen (*quod non* - zie *supra*). Het onderscheid tussen deze twee hypothesen is dus van niet het minste belang. (In die zin ook Kluyskens, boek VIII, n° 53, 3° b.) In beide gevallen is en blijft het inzicht van de man: een persoonlijk voordeel te verschaffen aan zijn echtgenote.

B. Is er nu vergoeding verschuldigd voor de premies in het kader van artikel 1437?

De theorie van de vergoeding heeft tot doel het behoud van de drie afgescheiden patrimonialia. Wisselingen van goederen kunnen tussen deze gebeuren door het verplaatsen van goederen van het ene patrimonium in het andere. Er is echter enkel vergoeding verschuldigd wanneer zulkdanige overdracht geschiedt *zonder oorzaak* (*sine causa*). In onderhavig geval is er geen overdracht zonder oorzaak, om de eenvoudige reden, dat het uitdrukkelijke of stilzwijgende bedoeling is van de echtgenoot, het profijt van een zulkdanig kontrakt door *schenking* te bezorgen aan zijn echtgenote (en wel van de premies - het surplus komt direct uit het patrimonium van de verzekeraar). In gelijk welke hypothese is het de bedoeling dat dit goed haar *exclusief* toekomt en *als eigen goed*. Alle kwestie van vergoeding is aldus radikaal uitgesloten, omdat er een oorzaak is - *de schenking* (zie De Page, t. VIII, n° 764 littera C).

In feite neemt de vrouw niets uit de gemeenschap, omdat eens dat ze eruit genomen zijn deze premies in het geheel niet meer tot de gemeenschap behoren. De enige echtgenoot die eventueel vergoeding zou verschuldigd zijn ware de man die *alleen* fondsen uit de gemeenschap heeft genomen, om er dan *persoonlijk* over te beschikken. De vrouw moet geen vergoeding, krachtens het algemeen principe: « *donner et retenir ne vaut* » (Le Hon, op. cit., in zijn kritische nota n° III).

Men gaat soms zelfs verder. Uitgaande van het feit dat de premies aan de vrouw *eigen* zijn, ten gevolge van de schenking, zegt men dat het dus *eigen* goederen zijn van de vrouw die geleverd werden ter verkrijging van het kapitaal. Het recht op het kapitaal van de verzekering *substitueert* zich gans aan de prestaties door de man verricht, en komt voor het geheel in het patrimonium dat deze prestaties heeft geleverd: dus in het patrimonium van de vrouw.

(Zie Lacoste, Rev. trim. dr. civ. 1905, p. 201 vv., n° 12). Mijns inziens loopt de heer Lacoste hier te ver: in het beding ten gunste van een derde *substitueert* de derde zich niet aan de stipulant. Hij blijft derde, zodat zelfs de stipulant het beding nog altijd kan intrekken, zo deze derde niet heeft aanvaard. De derde heeft zelfs deze substitutie niet nodig, aangezien hij een *dadelijk* en *rechtstreeks* recht geniet tegen de derde, belover. (Dekkers, II, n° 139; Cass., 2 mei 1930, Pas. I, 193).

Nochtans is de rechtsleer zo onachtzaam geweest dit fundamenteel onderscheid tussen de vermogensverrijking *cum causa* en de vermogensverrijking *sine causa* uit elkaar te houden. Over het principe zelf spreekt de rechtspraak ook in algemene termen. (Zie basis arrest, Cass. 2 dec. 1880, Pas. 1881, I, 72.)

Daarom spreekt over het algemeen de rechtsleer van een stilzwijgend beding van ontlasting van inbreng, als logisch gevolg van de schenking zelf, zonder zelfs het algemeen principe « *donner et retenir ne vaut* » in te roepen (ook Cass. 11 dec. 1952, R.W. 1952-53, kolom 1273).

Volgens sommigen is artikel 1437 *niet* van openbare orde, en kan de echtgenoot — zij het ook stilzwijgend — zijn vrouw *ontslaan* van vergoeding (Le Hon, op. cit., § IV). Dit ontslag kan zelfs gepresumeerd worden, omdat gans de operatie zich analyseert als een *schenking* en het idee van schenking niet kan stroken met vergoeding (zie Rev. Gén. ass. resp. 1919, n° 2383; Planiol en Ripert, t. III uitg. 1948, n° 311 vv.; Besançon, 10 maart 1911, Rev. prat. notar. 1911, 541; Liège, 27 juli 1914, B.J. 1919, 440; Mons, 17 maart 1937 Rev. not. 1937, 243; Colin et Capitant, t. III, n° 269 b). Een arrest van Nancy preconiseert zelfs dat in geval van *twijfel* er een stilzwijgend beding van ontlasting is (Nancy, 16 maart 1901, Rev. prat. not. 1902, 30).

Me dunkt is het principe van de niet vergoeding eerder het rechtstreeks gevolg van de schenking van een eigen goed. Niets belet de echtgenoten te stipuleren dat een bepaalde verrichting door een van hen gedaan ten voordele van een andere, een *eigen* goed ten gevolge zal hebben (artikel 1401, 1° in fine; De Page, X, n° 309). Het blijkt dus meer conform aan de *wil* van de man zijn echtgenote vrij te maken van elke inbreng, niet ten gevolge van een zogenaamd ontslag van vergoeding (zie hoger), maar *exacter* wellicht omdat de ganse operatie, in de verhoudingen tussen de echtgenoten, een plaats inneemt *als een roerende schenking met uitsluiting van gemeenschap* (C.C. art. 1401, 1° in fine; Le Hon, op. cit. n° 54; De Page VIII, n° 764).

Alhoewel we ons eerder aansluiten bij de bewering dat artikel 1437 niet toepasselijk is, komt bovenstaande theorie in feite neer op een toepassing van het ander adagium « *donner et retenir ne vaut* ». Men kan niet van een schenking spreken als men ze onrechtstreeks weer terug intrekt — dit vooral wanneer de premies worden betaald gedurende gans de gemeenschap — dus in geval van verzekering ter zake des doods. (De Page, t. VIII, n° 764, B in fine. In die zin ook de rechtspraak: Gent, 4 juni 1938, Rev. Ass. resp. n° 2780 (VI, 32); Luik, 27 juli 1914, B.J. 1914, p. 440; - *Contra*: Trib. Civ. Brux., 23 juni 1909, B.J. 1909, 10.004; ook Charleroi 24 maart 1881, Pas. III, 364. In dezelfde zin: Maton: Dictionnaire v° Assurances, n° 9; P.B.: v° ass. sur la vie, n° 52, 62 ssq; Communauté légale n° 16 en 17. Beltjens: C.C. art. 1401, n° 32. Gent: 7 maart 1872, B.J. 1872, kol. 737. Huc: t. 9, n° 225. De nota Le Villain, in Dalloz Périod. 1879, II, 29. Besançon 10 maart 1911 (Rec. gén. 1912, n° 15.064). Brux., 20 febr. 1889, Pas. 1889, II, 246. Rev. Gén. Ass. et Resp. 1937, n° 2338 en opmerkingen. - *Contra*: Eisen nochtans vergoeding: Rodiere en Pont, Contrat de Ma-

riage, t. II, n° 949 ssq; Troplong, Contr. de Mariage, n° 1197.

Daarbij dient nog gezegd dat grotendeels de premies alleszins geen aanleiding zullen zijn voor vergoeding — omdat er in feite schenking is van *inkomsten* en *niet* van kapitaal. (Planiol VIII, nr. 198, 2e uitg. 1956). De man beheert die inkomsten vrijelijk en mag er in rechte alles mee doen wat tot nut van de gemeenschap of de verenigde echtgenoten strekt. (Ripert et Boulanger III, n° 2686). De man heeft er het moreel belang bij dat zijn echtgenote na de ontbinding van de gemeenschap op gelijke voet kan voortleven. Deze stelling benadert de recentste houding van sommige rechtsgeleerden om de levensverzekering als een last van de gemeenschap te aanzien (Dekkers III, n° 110). Zoals we verder zullen zien wordt dit onderscheid tussen inkomsten en kapitaal ook gemaakt bij faillissement (zie Hfst. VII). Het grote voordeel is dat schenkingen gedaan met inkomsten ontsnappen aan inbreng (artikel 843) en *vermindering* (artikel 920, 921, 922 B.W.).

V. De levensverzekering wederkerig gesloten ten voordele van overlevende.

De operatie bestaat in twee voorwaardelijke schenkingen (Lacoste. Rev. trim. dr. civil 1905, n° 16; Cass. 28 maart 1877, S. 77, I., 393). Deze schenkingen, conform aan de tegenwoordige houding van rechtsleer en rechtspraak, slaan op de premies.

A. Elk van de echtgenoten schenkt de premies (of liever de *helft* van de premies met gemeenschappelijke penningen) aan zijn wederhelft onder de voorwaarde dat deze hem (of haar) overleeft. Zoals we vroeger hebben gezien (Hfst. IV) valt het kapitaal aldus niet in de gemeenschap, daar het de wil is van de kontraktanten (zij deze gepresumeerd). — Zoals De Page, (door Dekkers) het goed uitdrukken willen ze de toekomst van hun partner « verzekeren » (X n° 310 litera D). Het ware waarlijk het kontrakt denatureren door de overlevende echtgenoot te laten delen met de erfgenamen van de overledene (in dien zin ook: Planiol t. III, n° 1324; Bastin, op Aubry en Ran. t. VIII § 507 nota 9. 4°; Colin en Capitant t. III n° 77; Baudry: Contrat de Mariage t. I, n° 466 in fine; Planiol en Ripert t. VIII, n. 214; Kluyskens n° 53, 3°. — Contra: Laurent, XXI n° 235).

De gevolgen van het feit dat het een eigen goed is, zijn belangrijk (alhoewel het *slechts* opeisbaar is, is het toch reeds verworven — zie artikel 1179, al. 2 B.W.) — Immers: wanneer de gemeenschap ontbonden wordt voor het overlijden van de eerststervende, (echtscheiding, scheiding van tafel en bed of van goederen) — dan zal de likwidatie gebeuren zonder rekening te houden met de verzekering. (arg. C.C. 1452, 1518). De overlevende echtgenoot zal zijn recht kunnen laten gelden op het ogenblik van de dood van de andere — *onder voorwaarde* dat hij dit recht niet heeft verloren door het feit dat de echtscheiding werd uitgesproken tegen hem (artikel 299 en 1096 B.W. - zie ook: Bartin op Aubry en Ran. t. VIII § 507. 1° - De Page, t. X n° 310 D in fine; t. II n° 711).

B. Terug stelt zich *niet* de kwestie der vergoeding - de premies vormen het voorwerp van een schenking, er is vermogensverschuiving *cum causa* (Ass. artikel 1437, Bastin, op. cit. 507, nota 9, 6°; De Page, X, 310 D in fine t. VIII n° 764; Planiol en Ripert t. VIII, n° 214 - Contra: Baudry, Contrat de Mariage, t.

I, n° 283; Le Hon in R.G.A.R., 1940, n° 3196; Ber. Brussel, 25-3-1953, Bull. Ass. 1954, p. 797).

C. Laat ik hier opmerken dat het beding ten gunste van een derde een onrechtstreekse schenking uitmaakt. (De Page, t. VIII, I, n° 762). Het artikel 1096 is dus toepasselijk. De stipulant kan altijd zijn schenking herroepen (Luik, 7 november 1941, Bull. Ass. 1941, p. 999).

VI. Levensverzekering gesloten door derde ten voordele van één der echtgenoten. Lot van kapitaal.

In principe eist artikel 1401 1° het kapitaal voor de gemeenschap op. Art. 1401 1° in fine bepaalt nochtans dat de derde kan stipuleren dat het goed eigen moet blijven. Een zulkdanig beding is volkomen geldig (zie Dupuich op. cit. n° 240 en 241; Balleudier en Capitant. L'assurance sur la vie au profit d'un tiers et la jurisprudence. Le Code Civil. Livre du Centenaire t. I, blz. 565).

Het is niet vereist — zoals we vroeger zagen — dat deze uitsluiting van gemeenschap uitdrukkelijk is. Het kan ook stilzwijgend gebeuren — zelfs door vermoedens kan het bewezen. (zie o.a. Cass. 1879 S. 80, I., 337; Guilloquard op. cit. t. I, n° 401; Baudry-Lacantinerie, Le Coustois et Surville op. cit. t. I, 466). Het kan volledig afhangen van de omstandigheden. (zie Luik 27 juli 1914 B.J., 1914 p. 440 — en aangehaalde rechtsleer en rechtspraak).

VII. Levensverzekering en faillissement.

Alhoewel dit probleem buiten het kader valt van deze bespreking, vertoont het wel enig belang. 1° Wat gebeurt er met het kapitaal dat vervalt tijdens het faillissement. 2° Kan de gefailleerde een levensverzekering sluiten? 3° Kan de man de premies nog betalen? 4° Quid wanneer dat kapitaal aan de vrouw toekomt? Zie daar vier belangrijke vragen.

Vanaf het vonnis van faillietverklaring is de gefailleerde van rechtswege ontzet uit het beheer van zijn goederen. Deze goederen worden geslagen door onbeschikbaarheid. Het beheer wordt overgemaakt aan en gerechtelijk mandataris: de curator, die beheert ten voordele van de massa der schuldeisers — « zelfs over de goederen die hem kunnen te beurt vallen terwijl hij in staat van faillissement is ». Tot daar het artikel 444, van de wet op het faillissement (w. v. 18 april 1851).

1° Het is dus enkel de curator die het verzekerd kapitaal dat de *gefailleerde* toevalt in ontvangst kan nemen. Dit besliste Cass. fr. 6 november 1940 Rev. Gén. Assurances terrestres 1940, p. 493, zie ook Lefort, L'assurance contre le vol. Paris 1919, pp. 438 ssq.; Laloux op. cit. n° 516). Het kapitaal zal dienen ten profijte van de massa.

5° Het aanduiden van een of meer beneficianten wordt beoordeeld als de uitoefening van een zuiver persoonlijk recht. Het is inderdaad een recht waar zedelijke en intieme belangen op het spel staan. De onderschrijver van een verzekering moet daarover de enige beoordeler blijven. Het is dus een recht dat afhangt van de persoon (artikel 1166 B.W.) en dat niet figureert in zijn patrimonium.

Daaruit volgt dat de schuldeisers, noch de curators een substitutie van beneficiant ten hunnen voordele mogen verrichten (Kph. Luik 14 januari 1936 Bull. Ass. 1936 p. 167; Kph. Brussel 10 april 1936, Bull. Ass. 1936, p. 788; De Page, t. II, n° 692 en de auteurs er geciteerd).

Bij ontbreken van aanduiding van beneficiant mo-

gen zij het kontrakt niet terugkopen en moeten zij de vervalldag afwachten (Kph. Luik, 7 maart 1939, Bull. Ass. 1939 p. 366; Burg. Brussel 23 maart 1943, Bull. Ass. 1943 p. 578 — dit laatste vonnis voegt er aan toe dat de schuldeiser zijn rechten zou overschrijven, die hij haalt uit het artikel 1166 B.W. (Zijdelingse vordering), want terugkoop eist verbreking van het kontrakt — zie ook Luik 16 januari 1957, Bull. Ass. 1957, p. 121; Vrederechter St.-Joost-ten-Node 17 december 1943, J.J.P. 1945, p. 55).

VIII. Fiskaal recht en levensverzekering.

In het fiskaal recht bestaat er een speciale tekst die deze zaak oplost nml. artikel 8, Wetboek der successierechten.

2° Ondanks het feit echter dat de man ontzet is uit het beschikkingsrecht en het beheer van zijn goederen, blijft hij *eigenaar* en *behoudt* hij de uitoefening der rechten die hem *eigen* zijn — die *persoonlijk* zijn (Zambeaux. L'assurance sur la vie entre époux p. 75).

De gefailleerde kan dus geldig een verzekeringscontract sluiten ten zijnen voordele, of ten voordele van een derde. Hij kan de premies betalen. Doch hier is hij aan een grote restrictie onderworpen; hij kan niet de premies betalen met gelden, die ten voordele van de massa, door *onbeschikbaarheid* zijn getroffen. Het ware dus mogelijk de premies te betalen door middel van zijn *persoonlijk* salaris of door fondsen hem door een *derde* geschonken (in dien zin: Van Eeckhout. Le droit des assurances terrestres 2° ed. Bruxelles. n° 345, zie ook Beltjens onder artikel 43 van de wet van 12874 n° 83, 84 en 89).

3° De man blijft ook het recht behouden de premies verder te betalen om de polies volle uitwerking te geven. Het recht is hem persoonlijk. Het is hem echter niet toegelaten deze premies te betalen met delen van zijn *kapitaal*; daarover is hem het beheer volledig ontnomen. (zie De Perre. Manuel du curateur de faillite n° 199 p. 93; nochtans Contra: Comm. Gand 16 november 1929 Rev. ass. et resp. 1933, n° 1121 met nota van kritiek door Baetens en Fonteyne. Ripert, Droit commercial, 3° éd., n° 2814).

4° De kwestie wordt delikater wanneer het kapitaal van een verzekering gesloten door de man ten voordele van zijn echtgenote, komt te vervallen in de loop van het faillissement.

Volgens artikel 555 (van de Wet van 18 april 1851) bestaat immers « een wettelijk vermoeden dat de door de vrouw van de gefailleerde verkregen goederen aan haar man toebehoren, uit zijn gelden werden betaald en met de massa van zijn actief moeten verenigd worden, behoudens tegenbewijs ». We staan hier dus voor een vermoeden juris tantum, dat het kapitaal door de man werd betaald.

Valt het kapitaal door de maatschappij betaald aan de vrouw beneficiaris in de failliete massa?

Neen! De bestaansreden van artikel 555 is de schuldeisers te beschermen tegen de handelingen van de gefailleerde, die zou trachten zich te verarmen ten nadele van de schuldeisers.

Doch hier is het verzekerd kapitaal niet uit de kas van de gefailleerde gekomen, en heeft zelfs nooit geprikt in zijn vermogen. Het werd, krachtens het *rechtstreeks* recht dat de vrouw bezit tegen de verzekeraar, *gestort rechtstreeks aan de vrouw*.

Het vermoeden van artikel 555 Wet op faillissementen is hier dus niet toepasselijk (Dupuich: op. cit. n° 476 p. 558; Lefort t. II pp. 45 vv. — zie ook Gent

4 juni 1938 Rev. Ass. Resp. n° 2780 Franse Rechtspraak geciteerd bij Planiol en Ripert t. VIII n° 211). *Nochtans* en dit kan tot besluit dienen: wanneer de premies *overdreven* waren, en werden betaald door aan het *kapitaal* te raken, of zelfs zo ze genomen werden op de *inkomsten*, doch buiten verhouding zijn met de levensmogelijkheden — zijn ze *inbrengbaar* (Lefort t. III p. 460 ssq; Van Eeckhout n° 347).

Begrijpbaar slaat deze fiskale bepaling *enkel* op de schenkingen, die voortvloeien uit het beding ten behoeve van derden en *wel* in geval van bedingen onderworpen aan een opschortende voorwaarde: de dood van de stipulant (art. 1168 B.W.) in casu de contractant van de levensverzekering.

Het artikel zegt: « In geval van kontrakt bevattende een *beding* ten voordele van een bij name aangeduide derde, worden de sommen of waarden welke de derde geroepen is bij het overlijden van de bedinger kosteloos te ontvangen, *geacht* door de verkrijger als *legaat* uit de nalatenschap van de bedinger te zijn ontvangen. »

Met deze derde wordt gelijkgesteld de *echtgenote* — en wel tot beloop van het gehele bedrag (art. 8 al. 3). De wet stelt het eenzijdig beding ook gans gelijk met het wederkerig beding.

De 4° alinea van art. 8 spreekt speciaal over de levensverzekering: « Dit artikel, zegt de wet, is mede van toepassing op de sommen of waarden, die een persoon geroepen is kosteloos te ontvangen bij het overlijden van hem, die een levensverzekering aan order of aan toonder heeft aangegaan. »

De wet schept hier een vermoeden *juris tantum*; immers naar verluidt van art. 8 al. 2 wordt ondersteld dat de derde kosteloos heeft ontvangen « behoudens tegenbewijs » (zie Gunzburg, Het huwelijkscontract n° 23 b. in fine).

Deze wetsbepaling wijkt in een driedubbel oogmerk van het Burgerlijk Recht af.

Ten eerste: Het bepaalt dat de waarde van het beding ten voordele van de derde als legaat wordt beschouwd komende uit de *nalatenschap* van de stipulant, en niet — zoals we vroeger hebben gezien — uit het vermogen van de verzekeraar.

Ten tweede: bepaalt het dat de waarde gans en geheel, dus *integraal* voorkomt uit de erfenis, en *niet* ten belope van de *helft* — wanneer de premies betaald werden met gemeenschappelijke penningen.

Ten derde: Zoals het Hof van Cassatie in zijn arrest van 14 maart 1935 (Pas. 1935, I, 191) interpreteert laat deze tekst toe dat van de ganse som, verkregen als legaat, worde afgetrokken — de sommen die de echtgenoot(e) aan de gemeenschap verschuldigd is ten titel van vergoeding.

Naar De Page (De Page en Dekkers t. VIII n° 764 littera D in fine) steunt deze mening op een foutieve opvatting van het Hof ter zake de rechtsverhoudingen tussen de echtgenoten, en speciaal ter zake van levensverzekering gecontracteerd ten voordele van de echtgenote en gespijsd door gemeenschappelijke penningen.

Vergoeding is immers alleen verschuldigd, als een van de echtgenoten zich ten laste van de gemeenschap of van de andere echtgenoot zonder reden of zonder rechtsgrond verrijkt (art. 1437 analogische actio de in rem verso). We staan hier echter — als hierboven uiteengezet — voor een verrijking *cum causa* — de causa zijnde de wil van de echtgenoot *te schenken*.

In feite staan we hier voor een *correctief* op de zeer strenge regeling getroffen door art. 8 W. Succ. Het is

een herstel van het evenwicht en van de feitelijke billijkheid.

Slot.

Na een evolutie van de rechtspraak in dezelfde zin, heeft in Frankrijk een wet, deze van 13 juli 1930, het grootste twistpunt opgelost. Haar art. 71 verklaart het kapitaal van een levensverzekering ten gunste van de echtgenote als een *eigen* goed. Het stipuleert tevens dat *geen* enkele vergoeding aan de gemeenschap is verschuldigd voor de premies door haar betaald, uitgenomen in de gevallen gespecificeerd in haar artikel 68 al. 2: namelijk in de gevallen waarin de premies duidelijk overdreven zijn, ten opzichte van de mogelijkheden van de verzekerde. Ook deze laatste bepaling is het gevolg van een gelijklopende rechtspraak waarin men soms aannam dat vergoeding verschuldigd was als de premies overdreven waren.

Wat is de toestand in België? In zijn voorontwerp van wet op de verzekering van Prof Van Dievoet - art. 116, evenals in het wetsontwerp Koelman vinden we een gelijklopende oplossing als in de Franse wet van 1930. Prof. Van Dievoet ziet er terecht in een indirecte schenking in de vorm van een beding ten behoeven van derde (art. 113 en 114 voorontwerp van wet).

De ontwikkeling van de levensverzekering is zo groot, dat een ingrijpen van de wetgever allernoodzakelijkst blijkt om de eenheid van rechtspraak te bevorderen en zodoende de rechtvaardigheid te doen zegenen.

Mr. H. GEVAERT.

Bibliografie.

- Kluyskens t. VIII uitgave 1950 (Burgerl. Recht. Huwelijksgoederenrecht.).
- Planiol (door Ripert) uitg. 1948 deel VIII (Les Régimes Matrimoniaux).
- Planiol en Ripert (door Boulanger) uitg. 1956 deel VIII (Les Régimes Matrimoniaux).
- Le Hon: Studie in Revue Génér. Assurances et Responsab. n° 3166. 5 (anno 1940).
- Laloux P.: Traité des assurances terrestres en droit belge.
- Lacoste P.: L'assurance en cas de décès au profit d'un tiers déterminé (in Revue Trimestr. de dr. civil 1905. page 201 ssq.).
- Van Eeckhout W.: Le droit des assurances terrestres, 2° ed. Brussel 1933.
- Lefort: L'assurance contre le vol. Paris 1919.
- Dupuich: L'assurance-vie. Théorie et pratique. Jurisprudence. Paris 1922.
- De Page t. VIII (Les libéralités); De Page (par Dekkers) t. IX van « Traité de droit civil belge » - Les régimes matrimoniaux.
- Baudry: Le contrat de Mariage.
- Gunzburg N.: Het huwelijkscontract. uitg. 1948.
- R. Dekkers. boek III Huwelijksstelsels. uitg. 1958.
- Wets. Les assurances des maris et des parents. Bull. Ass. 1958 p. 493.

Technische berekeningen als hulpmiddel tot het vaststellen van feiten inzake verkeersongevallen

Geen tien dagen nadat wij samen de laatste hand gelegd hadden aan het opstellen van de hieronder afgedrukte bijdrage, heeft een plotse en onverwachte ziekte Amtsgerichtsrat Richard Th. Lienen uit dit tijdelijk leven weggerukt.

Amtsgerichtsrat Lienen, die een van de negen verkeersrechters te Keulen was, had zich sedert enkele jaren als een gezagvol deskundige in Duits verkeersrecht veropenbaard. Zijn ijverige en bestendige medewerking aan het Duits standaardwerk over Verkeersrecht, uitgegeven onder de leiding van Dr. Herman Lütke, zijn ontelbare wetenschappelijke geschriften, zijn commentaren en critieken van vonnissen en arresten, zijn onverdroten tussenkomsten in allerlei soort verkeersaangelegenheden en niet het minst zijn stevig gemotiveerde vonnissen, bewijzen dit voldoende.

Alhoewel dit opstel, evenals datgene verschenen in het Rechtskundig Weekblad van 12 juni 1960 oorspronkelijk slechts bestemd was om voorgedragen te worden voor de militaire magistraten van het auditoraat in Duitsland, menen wij toch te voldoen aan een niet uitgesproken verlangen van Richard Th. Lienen aan het Rechtskundig Weekblad te vragen deze nooit gehouden voordracht ook te publiceren.

Gedurende de vele avonden die wij samen doorbrachten, kon Richard Th. Lienen niet nalaten ons zijn steeds groeiende bezorgdheid mede te delen over de al te verwaarloosde tak der rechtswetenschap, die het verkeersrecht is. Er is nochtans heden ten dage geen enkel gebied van het maatschappelijk leven waar meer wanorde heerst dan op het gebied van het openbaar verkeer. Geen enkele andere manifestatie van de menselijke activiteit is oorzaak van zo talrijke

aanslagen op het leven, de fysieke integriteit en de goederen van de evennaaste. Meer dan ooit heeft het recht hier een ordescheppende zending te vervullen en de rechters, belast met de bescherming der verkeersvoorschriften, kunnen hier niet genoeg op gewezen worden (cf. het opstel van Kamervoorzitter Verougstraeten, in R.W. nr. 17, 24ste jaargang).

Maar niet enkel de rechters, want indien dit een van de leitmotieven van Lienen's gedachtengang was, meende hij telkens ook de nadruk te moeten leggen op de taak die ten deze weggelegd was voor de opvoeders, die bij hun kwekelingen nooit genoeg de eerbied voor de evenmens, zijn leven, zijn lichaam en zijn bezit kunnen inprenten.

Richard Th. Lienen had met geestdrift aanvaard om in februari 1961 vóór de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen een lezing te houden over de huidige stand van de Duitse rechtspraak in zake verkeersproblemen. Ook deze voordracht zal hij niet meer houden. Alhoewel Duitser en Frans kennend, had hij verkozen deze voordracht te houden in het Nederlands, taal die hij volledig beheerste, wat zeker voor een vreemdeling als een zeldzaamheid mag doorgaan. Maar de fijnzinnige en humane jurist verdroeg niet « begrensd » te zijn.

J. Maes.

* * *

Er wordt over het algemeen door de rechters veel te weinig gebruik gemaakt van het bestaan van enkele eenvoudige formules waarvan de toepassing soms verrassende resultaten biedt. Bedoeld worden enkele technische berekeningen, waarvoor men geen

mathematicus of deskundige moet zijn om ze te kunnen uitwerken en die kunnen leiden tot het onwederroepelijk vaststellen van de feitelijke elementen van een verkeersongeval zonder dat beroep moet gedaan worden op getuigen, waarvan de meesten slechte «ooggetuigen» zijn en de overgrote meerderheid slechts «knalgetuigen», d.w.z. getuigen waarvan de aandacht op het gebeuren slechts getrokken wordt door de knal van de botsing, dus als de botsing reeds gebeurd is.

Wij wensen de belangstellenden enkele van deze formules aan te bieden, met gebruiksaanwijzing, indien nodig. Zij lossen natuurlijk niet alle problemen op die zich voor de rechtzoekenden stellen maar zij kunnen hen in bepaalde gevallen van zeer groot nut zijn en hen helpen de juiste oplossing te vinden. De volgende afkortingen zullen gebruikt worden:

A = afstand in meters

T = tijd in seconden

s = snelheid in meter per seconde

S = snelheid in km per uur.

1. Het kruisen van twee rijrichtingen.

De verwijdering van de bevoorrechte voerder en de snelheid waarmee hij het kruispunt nadert op het ogenblik dat de beklaagde het opreedt worden door deze laatste zeer dikwijls verkeerd aangegeven. Er bestaat nochtans een zeer eenvoudig middel om deze feitelijke elementen met wetenschappelijke juistheid te bepalen.

Iedereen weet dat de afstand gelijk is aan de snelheid in de tijd of $A = S \times T$. Welnu, gedurende de tijd die het ene voertuig nodig heeft om van op de hoek van het kruispunt te rijden aan een gekende snelheid over een gekende afstand tot op de plaats van de botsing, gedurende diezelfde tijd zal het andere voertuig een gekende afstand moeten afleggen aan een snelheid die niet moet bepaald worden schattingswijze door getuigen maar die bij toepassing van dezelfde formule kan gevonden worden.

Inderdaad, de afstand afgelegd door de voorrangschuldige (A_1) staat tot de afstand afgelegd door de bevoorrechtigde (A_2) zoals de snelheid van de eerste (S_1) staat tot de snelheid van de tweede (S_2), de tijd zijnde voor beide dezelfde. In een formule uitgedrukt geeft dit het volgende:

$$\frac{A_1}{A_2} = \frac{S_1 \times T}{S_2 \times T} \quad \text{of} \quad \frac{A_1}{A_2} = \frac{S_1}{S_2}$$

Indien beide snelheden dezelfde zijn dan moesten beide voertuigen zich op gelijk afstand bevinden van de plaats der botsing wanneer zij het kruispunt naderden. Rijdt het ene dubbel zo snel dan het andere, dan bevond het zich ook op een afstand dubbel zo groot.

Zo gebeurt het vaak dat de beklaagde verklaart dat bij het oprijden van het kruispunt, dat b.v. 10 meter breed is en naar rechts een gezicht toelaat over 200 meter, geen enkel weggebruiker rechts van hem te zien was en hij, overtuigd vrije baan te hebben, het kruispunt niettemin voorzichtig opreed aan een snelheid van 20 km per uur.

Zijn verklaring houdt nochtans geen steek, want als de hierbovenstaande formule op dit geval moet toegepast worden

$$\frac{A_1}{A_2} = \frac{S_1}{S_2}$$

dan moet aangenomen worden dat de bevoorrechte

voerder de afstand van 200 meter, tijdens welke hij zichtbaar werd en gezien moest worden, afgelegd heeft aan een snelheid van 400 km per uur om tot de plaats der botsing te komen. Immers,

$$\frac{10}{200} = \frac{20}{S_2} \quad \text{of} \quad S_2 = \frac{200 \times 20}{10} = 400 \text{ km per uur.}$$

Hieruit moet geconcludeerd worden dat bij soortgelijke ongevallen op kruispunten de verbalisanten goed moeten letten op de verklaring van de voorrangschuldige, en zo deze verklaart dat de tegenpartij nog niet te zien was als hij het kruispunt opreed, dan doen zij goed hem te vragen of iets zijn zicht soms belemmerd heeft en moeten zij tevens noteren over hoeveel meter dit zicht reikt. Zo zal de rechter onmiddellijk bij toepassing van bovenstaande eenvoudige formule de verklaring van de beklaagde aan de werkelijkheid kunnen toetsen en soms tot zeer verrassende resultaten komen.

2. Het oversteken van de rijbaan door een voetganger.

Dezelfde formule kan aangewend worden wanneer een voetganger bij het oversteken van de rijweg overreden wordt. Indien kan nagegaan worden hoeveel meter de voetganger heeft gelopen tussen het verlaten van de stoep en het punt der aanrijding (A_v) dan is het mogelijk met behulp van de snelheid van de voetganger (S_v) en deze van de auto (S_a) de afstand te bepalen waarop de auto zich bevond op het ogenblik dat de voetganger het voetpad verliet.

In vele gevallen volstaat deze afstand niet om het voertuig volledig tot stilsand te brengen maar wel om van snelheid te verminderen, zich van de hindernis te verwijderen en de voetganger toe te laten zijn weg voort te zetten. In andere gevallen zal het bewijs geleverd worden dat deze afstand te kort was om de voetganger te vermijden. Bij voorbeeld:

1) de weg is 10 meter breed, de voetganger steekt hem over van links naar rechts gezien van uit de richting gevolgd door de auto en wordt aangereden na 8 meter te hebben afgelegd, de snelheid van de auto is 50 km per uur, deze van de voetganger 5 km per uur

$$\frac{A_a}{A_v} = \frac{S_a}{S_v} \quad \text{of} \quad \frac{A_a}{8} = \frac{50}{5} \quad \text{of} \quad A_a = \frac{50 \times 8}{5} = 80 \text{ m.}$$

De afstand waarop de auto zich bevond wanneer de voetganger het voepad verliet, was dus 80 m.

2) Indien integendeel de voetganger van rechts kwam en slechts 1 meter had afgelegd dan zal het resultaat het volgende zijn $\frac{50 \times 1}{5} = 10$ meter, wat

beslist te weinig is om het voertuig te stoppen, te vertragen of te doen uitwijken. Het ongeval is fysisch onvermijdbaar.

I. Omzetten in meter/seconden van snelheden uitgedrukt in km/u.

Het omzetten van een in km/uur aangegeven snelheid in meter seconden schijnt voor velen een hele berekening te betekenen. Deze berekening is nochtans zeer eenvoudig indien men de elementen ervan slechts even onder ogen wil nemen:

1 uur staat immers gelijk met 1 km

of 3.600 seconden (= 1 uur) staan gelijk met 1.000 meter (= 1 km)

$$\text{of } 1 \text{ second staat gelijk met } \frac{1000}{3600} \text{ of } \frac{1}{3,6} \text{ meter.}$$

Volgende korte formule dient dan ook onthouden te worden :

$$s = \frac{S}{3,6} \text{ en omgekeerd } S = s \times 3,6.$$

$$\text{Voorbeeld : } 36 \text{ km/p.u. : } 3,6 = 10 \text{ m/sec.}$$

$$15 \text{ m/sec.} = 15 \times 3,6 = 54 \text{ km/u.}$$

Om van km per uur tot meter/seconden te reduceren deelt men dus door 3,6 om van meter seconden tot km/uur op te klimmen vermenigvuldigt men met 3,6.

II. Twee gelijklopende rijrichtingen.

1. De veiligheidsafstand tussen twee elkaar volgende voertuigen.

Deze afstand moet minstens gelijk zijn aan de afstand doorlopen door het tweede voertuig gedurende de reaktietijd van voerder en remmen. Gedurende deze tijd immers blijft het tweede voertuig ongewijzigd voortrijden terwijl het eerste reeds remt. Deze tijd wordt meestal op één sekonde berekend. Maar omdat men zich niet gedurig aan op de stoplichten van het andere voertuig kan concentreren en dit voertuig misschien ook betere remmen heeft moet deze tijd ietwat verlengd worden. Bij benadering mag men deze op 1,8 sekonde schatten.

Indien wij nu opnieuw de gewone formule $A = s \times t$ aanwenden en t (tijd) vervangen door 1,8, dan vloeit hieruit voort dat de afstand (A) gelijk moet zijn aan de ontwikkelde snelheid (s) in meter-sekonden vermenigvuldigd met 1,8 of : $A = s \times 1,8$.

Daar echter in deze formule de s (snelheid) uitgedrukt is in meter-sekonden, moeten wij deze duidelijkheidshalve in kilometer/uren omzetten en wij

$$\text{weten door de formule sub I dat } s = \frac{S}{3,6}$$

$$\text{Wij bekomen derhalve } A = \frac{S \times 1,8}{3,6} \text{ of } A = \frac{S}{2}.$$

Dit betekent dat de veiligheidsafstand tussen twee achter elkaar rijdende voertuigen minstens gelijk moet zijn aan de helft van hun snelheid.

Deze formule is natuurlijk maar juist in zover beide voertuigen even snel rijden en zij geeft bovendien maar een approximatieve norm weer daar zij een element bevat (1,8) dat slechts bij benadering aangegeven werd.

Maar zij laat toe onmiddellijk na te gaan met de elementen door partijen verstrekt, of de beklagde die tegen de voorganger gereden is, de veiligheidsafstand wel geëerbiedigd heeft. De rechter maakt deze berekening best op het ogenblik dat de beklagde tot zijn verontschuldiging inroept dat de baan vochtig of glad was. Naar de ontwikkeling van deze argumentatie luisteren is zuiver tijdverlies daar zij niet doeltreffend is. Immers de baan is even nat en glad voor de voorganger.

2. Het inhalen van een trager rijdend door een sneller rijdend voertuig.

Indien A de oorspronkelijke afstand is tussen beide voertuigen en s/d het verschil in snelheid (in meter-seconde) dan zal de tijd die het tweede voertuig nodig heeft om het eerste in te halen gelijk zijn aan de oorspronkelijke afstand gedeeld door het verschil in snelheid, of : $t = \frac{A}{s/d}$.

Bij voorbeeld : het eerste voertuig rijdt aan 54 km per uur, of 15 meter/seconde (54 : 3,6) en het tweede rijdt aan 72 km per uur, of 20 meter-seconde (72 : 3,6). Het snelheidsverschil is 20 — 15 = 5 meter-seconde. De tijd nodig om in te halen, als de oorspronkelijke afstand 20 meter bedraagt, is dus 20 : 5 = 4 seconden.

Deze formule $t = \frac{A}{s/d}$ kan soms toegepast worden,

op een geval dat zich meer en meer voordoet en wel in volgende omstandigheden : op het ogenblik dat een voertuig op een autobaan het voor hem rijdend voertuig wil voorbijsteken, voert dit juist hetzelfde manoeuvre uit en het komt ofwel tot een botsing tussen beiden ofwel vermijdt het tweede het eerste door het rechts voorbij te steken, omdat, zegt beklagde, hij geen andere mogelijkheid had het voor hem rijdend voertuig nog te mijden, daar de afstand maar 20 meter bedroeg. Men is geneigd deze uitleg te aanvaarden, maar men vergeet dat het eerste voertuig is blijven doorrijden gedurende de 4 seconden tijdens welke het tweede aan 72 km/u. deze 20 meter aflegde. Aan de snelheid van het eerste voertuig, 54 km/u. of 16 meter-seconde, legde dus dit eerste nog 60 meter af (4 × 15), die zich voegen bij de oorspronkelijke afstand, zodat deze in feite 80 meter bedroeg. Deze 80 meter moesten het tweede voertuig toelaten zijn snelheid zo te verminderen dat het noch tegen het eerste moest oprijden, noch dat het dit voertuig langs rechts diende voorbij te steken.

3. Het voorbijsteken.

De wezenlijke natuur van dit manoeuvre bestaat hierin dat gedurende de manoeuvre-tijd (T) het sneller rijdend voertuig een bepaald langere weg aflegt dan het trager rijdend voertuig.

Het verschil tussen deze twee wegen, voorgesteld door Ad bestaat uit volgende elementen :

de lengte van beide voertuigen, $L_1 + L_2$
de afstand waarop het manoeuvrerende voertuig zich bevindt wanneer het zijn manoeuvre begint, a
de afstand waarop het manoeuvrerend voertuig zich zal plaatsen voor het voorbijgestoken voertuig na het manoeuvre, b

(deze afstanden dienen gemeten tussen het achtergedeelte van het voorrijdend en de kop van het achternakomend voertuig).

Het verschil Ad tussen beide wegen kan men als volgt berekenen : $Ad = a + L_1 + L_2 + b$ meters.

Indien men nu de snelheid van het voorbijstekend voertuig voorstelt door s_1 , die van het voorbijgestoken voertuig door s_2 , het verschil tussen beide snelheden door s/d en de snelheid die men normaal mag verwachten vanwege een eventuele tegenligger door s/t , dit alles in meter-seconden, en indien men door A_1 de afstand voorstelt afgelegd tijdens het voorbijsteken door het voorbijstekend voertuig, door A_2 de afstand afgelegd door het voorbijgestoken voertuig, door At de afstand afgelegd door de tegenligger, dan kan men de afstand waarover men zicht moet hebben om het manoeuvre veilig uit te voeren (A_2) — al deze afstanden in meters — vrij gemakkelijk berekenen en eveneens de tijd die nodig is om dit manoeuvre veilig uit te voeren.

Deze tijd is immers gelijk aan het verschil tussen beide wegen (Ad) gedeeld door het verschil in snelheid tussen beide voertuigen (s/d) of $T = \frac{Ad}{s/d}$.

Gedurende deze tijd leggen de voertuigen in het gebeuren betrokken een bepaalde afstand af, nml. :

het voorbijstekend voertuig : de afstand $s_1 \times T$
 het voorbijgestoken voertuig : de afstand $s_2 \times T$
 de eventuele tegenligger : de afstand $s/t \times T$.

Om de lengte te berekenen van de weg die vrij moet zijn bij het uitvoeren van het manoeuvre (Az), procedeert men als volgt :

$$Az = A_1 + A_t = (S_1 \times T) + (S_t \times T) = (s_1 + s/t) T.$$

Az of de afstand waarvoor men moet beschikken bestaat dus uit de som van de eigen snelheid en de snelheid van de tegenligger, vermenigvuldigd met de tijd nodig om het manoeuvre uit te voeren, tijd die

Ad

gevonden wordt bij toepassing van de formule $T = \frac{Ad}{s/d}$.

Hieruit volgt onmiddellijk dat bij het uitvoeren van zulk manoeuvre het niet volstaat dat men vrije baan zou hebben op de afstand nodig om voorbij te steken en terug zijn plaats in te nemen vóór het ander voertuig. Deze afstand moet integendeel vermeerderd worden met de afstand die afgelegd kan worden door de tegenligger.

Het resultaat is soms verrassend. Nemen wij b.v. een personenwagen met een lengte van 4 meter en die aan een snelheid rijdt van 74 km/uur (of 20 met./sec.) en die een op 40 m voor hem rijdende vrachtwagen met aanhangwagen, die 18 m lang is en met een snelheid van 54 km/uur (of 15 met./sec.) rijdt, wil voorbijsteken en zich 30 m vóór die vrachtwagen terug rechts van de baan plaatsen wil. De snelheid van de tegenligger zijnde 90 km/uur. Over welke afstand moet dit voertuig vrije baan hebben om dit manoeuvre uit te voeren ?

Wij zoeken eerst het verschil in snelheid tussen voorbijstekend (s_1) en voorbijgestoken voertuig (s_2), bij toepassing van de formule $s/d = s_1 - s_2$.

$$s/d = 20 - 15 = 15 \text{ met./sec.}$$

Vervolgens zoeken wij het verschil tussen de afstanden door deze voertuigen afgelegd (Ad) bij toepassing van de formule $Ad = a + L_1 + L_2 + b$, hetzij in dit concreet geval : $40 + 4 + 18 + 38 = 100$ meter.

Dan reduceren wij de snelheid van de tegenligger van km/uur in meter/seconden, $90 : 3,6 = 25$ met./sec.

Eindelijk berekenen wij de tijd (T) nodig om het manoeuvre uit te voeren bij toepassing van de formule

$$T = \frac{Ad}{s/d} \text{ of } \frac{100}{15}.$$

Nu kunnen wij met al die gegevens de afstand berekenen waarover men moet beschikken om het manoeuvre veilig uit te voeren bij toepassing van de formule

$$Az = (s_1 + s/t) T \text{ of } Az = \frac{(20+25) 100}{15} = 900 \text{ meter.}$$

In de gegeven omstandigheden moet de weg dus vrij zijn over een afstand van niet minder dan 900 meter om het manoeuvre veilig te kunnen uitvoeren.

R. Th. LIENEN (†)

Amtsgerichtsrat te Keulen.

J. MAES,

Substituut - Krijgsauditeur.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 10 oktober 1960.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Belpaire.

Advokaat-generaal : M. Depelchin.

Wegverkeer. — Strekking van artikel 10, 4 van het algemeen Wegverkeersreglement.

De machtiging, die door artikel 104 van het algemeen wegverkeersreglement aan de bestuurder is verleend om het geel of het rood-groen licht voorbij te rijden, indien hij het signaal zo dicht genaderd is, dat hij niet meer op voldoende veilige wijze kan stilhouden, ontslaat hem niet van de algemene verplichting van voorzichtigheid.

Braet Henri e.a. t/ Van den Bossche.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 maart 1960 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

1. Wat betreft de voorziening van Braet Henri :

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 418, 420 van het Strafwetboek, 104 van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 3, 4 van de wet van 17 april 1878 bevattende de voorafgaande titel van het Wetboek van rechtspleging in strafzaken, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest eiser heeft veroordeeld

tot een geldboete wegens inbreuk op de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek en, solidair met eiseres, tot de betaling van schadevergoeding aan de burgerlijke partijen Van den Bossche en « Nationaal Verbond van Socialistische Mutualiteiten », om reden dat, in bepaalde omstandigheden of uit aanmerking van de plaatsgesteldheid door de noodzakelijkheden van het verkeer, afwijking van de regels van de Wegcode gejustificeerd kan worden en dat, al was het voorbijrijden van het rood-groen lichtsignaal door betichte gerechtvaardigd door de noodzakelijkheid de doorgang van het Noord-Zuid verkeer over de middenrijbaan niet te versperren, betichte desniettemin de doorgang moest laten aan de weggebruikers van het rijwielpad, zoals de burgerlijke partij Van den Bossche, en aan die van de westelijke zijrijbaan, zoals bestuurder Simons,

dan wanneer de regels van de Wegcode, daar zij dienen om de veiligheid van het verkeer te verzekeren, voor de weggebruikers dwingend zijn, en door de rechtbanken, in de gevallen die ze beheersen, moeten toegepast worden;

dan wanneer de voorwaarden waaronder een weggebruiker een rood-groen licht mag voorbij rijden, vastgesteld zijn door artikel 104 van de Wegcode, artikel dat de noodzakelijkheid niet voorziet het verkeer in een bepaalde richting niet te belemmeren;

dan wanneer indien eiser zich in de wettelijke voorwaarden bevond die hem toelieten het rood-groen licht, dat vóór hem stond, voorbij te rijden, hij noodzakelijk de gehele breedte van het kruispunt, dat door dit signaal beschermd wordt, mocht oversteken;

dan wanneer het bestreden arrest, door niet na te

gaan of het eiser, ingevolge voornoemd artikel 104, al dan niet toegelaten was het rood-groen licht, dat vóór hem stond, voorbij te rijden, niet wettig heeft kunnen beslissen dat hij een fout had begaan, door het door dit licht beschermde kruispunt over te steken, en het arrest door te beslissen zoals het heeft gedaan, zijn dispositief dus niet wettig heeft kunnen rechtvaardigen :

Overwegende dat zo het arrest verklaart dat « in bepaalde omstandigheden of uit aanmerking van de plaatsgesteldheid door de noodzakelijkheden van het verkeer afwijking gejustificeerd kan worden van de regels van de Wegcode », het dit principe slechts uit om te beslissen dat aanlegger gerechtigd was een rood-groen lichtsignaal voorbij te rijden, signaal aangebracht op de hoek van de berm die de middenrijbaan der Frankrijklei, te Antwerpen, scheidt van dezer westelijke zijrijbaan, signaal dat, volgens een impliciete en niet gecritiseerde vaststelling in feite van het arrest, het verkeer regelt in de richting oost-west welke aanlegger, die de Frankrijklei overstak volgde;

Overwegende dat de machtiging die door artikel 104 van de wegcode aan de bestuurder verleend wordt om het gele of het rood-groen licht voorbij te rijden indien hij het signaal zo dicht genaderd is dat hij niet meer op voldoende veilige wijze kan stilhouden, hem niet ontslaat van de algemene verplichting van voorzichtigheid; dat daaruit volgt dat het Hof van Beroep, hij een soevereine beoordeling in feite wettig heeft kunnen beslissen dat aanlegger zich aan gebrek aan vooruitzicht of voorzorg schuldig had gemaakt door, na het signaal voorbijgereden te zijn, verzuimd te hebben stil te houden tussen de midden- en de westelijke zijrijbaan;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 17, 17 bis, en 26 van het koninklijk besluit van 8 april 1954 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, gewijzigd door de koninklijke besluiten van 15 juni 1954, 31 december 1954, 13 juni 1956, 8 mei en 18 oktober 1957, 11 april en 4 juni 1958, 1319, 1320, 1322, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 bevattende de voorafgaande titel van het Wetboek van rechtspleging in strafzaken, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest de volledige verantwoordelijkheid voor het ongeval te laste heeft gelegd van eiser en hem, solidair met eiseres, tot de betaling van schadevergoeding aan de burgerlijke partijen Van den Bossche en « Nationaal Verbond van Socialistische Mutualiteiten » heeft veroordeeld, om reden dat, door hun voertuigen in beweging te hebben gebracht nadat het lichtsignaal voor hen groen was geworden, noch Van den Bossche, noch Simons artikel 17 van de wegcode zouden overtreden hebben of enige fout, in verband met het ongeval, hebben begaan,

Dan wanneer, zoals eiser het in zijn regelmatige conclusies in hoger beroep staande hield, de verschijning van het groene licht in de richting door Van den Bossche en Simons gevolgd, voor deze laatsten enkel een toelating van doorgang uitmaakte, en hen ervan niet ontsloeg meester te blijven van hun snelheid, rekening gehouden met de ontruiming van het kruispunt door het dwarsliggend verkeer, noch de andere verkeersregelen te eerbiedigen bij gebruik maken van die toelating, en meer in het bijzonder, van het voorschrift van artikel 17 van de wegcode, waaruit volgt dat, door te beslissen, zoals hij gedaan heeft, de feitenrechter die conclusies niet op voldoende wijze heeft beantwoord, noch de beslissing, luidens welke

Van den Bossche en Simons geen fout in verband met het ongeval begingen, heeft gerechtvaardigd :

Overwegende dat het arrest vaststelt « dat noch Simons noch Van den Bossche met een snelheid gereden hebben die niet aan de vereisten van artikel 26-1 van de wegcode zou voldaan hebben : « dat, gelet op de matige snelheid van betichte en de afstand waarop hij zich nog bevond op het moment dat het lichtsignaal voor die weggebruikers op groen is overgeslagen, het te verwachten was dat betichte tijdig tot stilstand zou komen en, onverschillig of Van den Bossche en Simons hem inderdaad gewaar waren geworden, de komst van betichte op hun weg een niet te voorzien feit uitmaakte »;

Overwegende, derhalve, dat geen van de onderdelen van het middel kan aangenomen worden;

En overwegende, met betrekking tot de beslissing over de publieke vordering, dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen nageleefd werden en dat de veroordeling overeenkomstig de wet is;

2. *Wat betreft de voorziening van de vennootschap « Drukkerij G. Braet » :*

Overwegende dat het uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan niet blijkt dat aanlegster, burgerlijk aansprakelijke partij, haar eis tot verbreking zou hebben betekend aan de partijen tegen welke hij gericht is;

Dat die eis dus niet ontvankelijk is;

Om die redenen :

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt aanleggers tot de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 10 januari 1961.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Wauters.

Advokaat-generaal : M. Ganshof van der Meersch.

Inkomstenbelastingen. — Gemeenschappelijk bedrijf gevormd door drie tezamen wonende broeders. — Verplichting aangifte zonder splitsing der winsten over te leggen. — Persoonlijke aangiften door de drie familieleden volstaan niet.

Krachtens de artikelen 27, par. 3 en 54, par. 1 van de samengeschaalde wetten betreffende de inkomstenbelastingen is een door drie tezamen wonende broeders gevormd gemeenschappelijk bedrijf gehouden binnen de door de wet voorgeschreven termijn aan de controleur van het ressort een met het door de minister van financiën bepaald model overeenstemmende aangifte zonder splitsing der winsten over te leggen. Deze aan de gemeenschap opgelegde verplichting kan niet terzijde worden gesteld op grond van artikel 31, par. 2, van bedoelde wetten in het geval, dat er geen familiehoofd of bestuurder der gemeenschap is en de leden ervan de gelijkelijk verdeelde winsten persoonlijk hebben aangegeven. De bepalingen van voormeld artikel 31, par. 2 heeft slechts betrekking op het verschuldigd zijn van de belasting.

Cs. Carlier t/ Belgische Staat (Minister van Financiën)

Gelet op het bestreden arrest, op 23 juni 1959 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1317 tot 1324 van het Burgerlijk Wetboek, 53, paragraaf 1, 54, paragraaf 1, en 56 van de wetten op de inkomstenbelastingen samengeschaakt bij Regentsbesluit van 15 januari 1948 en zo nodig het besluit van 31 juli 1943,

doordat het bestreden arrest verklaart « dat, waar er wel een gemeenschappelijke uitbating bestaat, de administratie het recht had ambtshalve aan te slaan, bij gebrek aan aangifte van deze gemeenschap, en de persoonlijke aangiften niet kunnen doorgaan als aangiften van de gemeenschap »,

dan wanneer artikel 56 slechts toepasselijk is bij gebrek aan aangifte, en niet kan geassimileerd worden aan dit gebrek aan aangifte, het geval waar drie broers menen dat ze geen gemeenschap uitmaken, en dienvolgens een persoonlijke aangifte indienen, na de totale winst door drie te hebben gedeeld, en in het aangifteformulier bestemd voor de gemeenschap, te hebben verwezen naar die drie afzonderlijke aangiften in de bedrijfsbelasting, vooral waar de gemeenschap geen rechtspersoon uitmaakt en waar, zoals terzake, geen hoofd der gemeenschap bestaat,

zodat de winsten als verworven door de drie natuurlijke personen dienen beschouwd, maar de belastingsgrondslagen dienen samengevoegd wegens de toepasselijkheid van artikel 27, paragraaf 3 :

Overwegende dat, zonder op dit punt bestreden te worden, het arrest beslist dat er onder aanleggers, die gebroeders zijn en samen wonen, een gemeenschappelijke uitbating bestaat naar de zin van artikel 27, paragraaf 3, van de samengeschaakte wetten betreffende de inkomstenbelastingen;

Overwegende dat, luidens deze wetsbepaling, geen splitsing van winsten wegens gemeenschappelijke bedrijven wordt toegelaten onder leden ener zelfde familie te zamen wonende, noch onder de leden van een vennootschap, vereniging of enige gemeenschap;

Overwegende dat, krachtens artikel 54, paragraaf 1, van dezelfde wetten, de rechtspersonen alsmede de verenigingen, groepen en gemeenschappen zonder rechtsbestaan ertoe gehouden zijn » een binnen de door de wet voorgeschreven termijn met het door de Minister van Financiën bepaald model overeenstemmende aangifte aan de controleur van het ressort over te leggen;

Overwegende dat de aan de gemeenschap aldus opgelegde verplichting een aangifte over te leggen zonder splitsing der winsten, geenszins ontzenuwd wordt, in geval er geen familiehoofd of bestuurder der gemeenschap is, door artikel 31, paragraaf 2, van gezegde wetten, dat slechts betrekking heeft op het verschuldigd zijn van de belasting;

Dat het arrest aldus wettig beslist heeft dat de persoonlijke aangiften door aanleggers ingediend niet kunnen doorgaan als aangifte van de gemeenschap en de administratie derhalve gerechtigd was, bij gebrek aan aangifte van die gemeenschap, ambtshalve aan te slaan;

Dat het middel naar recht faalt;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanleggers tot de kosten.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 8 november 1960.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : M.M. Mast en Mees.

Auditeur : M. Smolders.

Burgemeester. — Benoeming strijdig met artikel 68, 5° gemeentekieswet. — Nietigheid.

Luidens artikel 68, 5° van de gemeentekieswet kunnen agenten en beambten der financiële beheren noch burgemeester, noch schepen zijn; onder financiële beheren dienen niet alleen de diensten van het Ministerie van Financiën, doch alle Rijksdiensten waar gelden voor rekening van de Staat worden beheerd, gerekend te worden.

Dosseler t/ Belgische Staat (Minister van Binnenlandse Zaken).

Arrest nr. 8198.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van het koninklijk besluit van 23 januari 1959 inzoverre daarbij Pierre Poelaert tot burgemeester van de gemeente Sint-Pieters-Kapelle wordt benoemd; dat die benoeming in het Belgische Staatsblad van 26-27 januari 1959 is bekendgemaakt;

Overwegende dat Pierre Poelaert op het ogenblik van zijn benoeming tot burgemeester van de gemeente Sint-Pieters-Kapelle bediende was bij het Bestuur der Posterijen;

Overwegende dat verzoeker, die gemeenteraadslid is te Sint-Pieters-Kapelle, doet gelden dat de bestreden benoeming strijdig is met artikel 68, 5°, van de gemeentekieswet, luidens hetwelk agenten en beambten der financiële beheren noch burgemeester noch schepen mogen zijn; dat hij voorhoudt dat al de besturen die gelden ontvangen, beheren of uitgeven voor rekening van de Staat, financiële beheren zijn in de zin van die wetsbepaling en het Bestuur der Posterijen tot deze beheren dient te worden gerekend;

Overwegende dat de tegenpartij daartegen aanvoert dat de onverenigbaarheid van artikel 68, 5°, enkel betrekking heeft op ambtenaren die tewerkgesteld zijn in diensten afhangende van het Ministerie van Financiën; dat zij weliswaar toegeeft dat de Belgische administratieve rechtspraak en rechtsleer als agenten en beambten der financiële beheren hebben beschouwd, niet alleen de agenten en beambten afhangende van het Ministerie van Financiën, maar ook die welke behoren tot alle besturen die gelden ontvangen, beheren of uitgeven voor rekening van de Staat; dat zij echter betoogt dat die interpretatie van de hand moet worden gewezen omdat zij steunt op een verklaring van verslaggever Dumortier die de ware bedoeling van de wetgever niet kan hebben weergegeven, vermits de ambtenaren van een groot aantal niet-financiële besturen even sterk aan de controle van het centraal gezag zijn onderworpen als die van de financiële besturen;

Overwegende dat de door de tegenpartij bedoelde verklaring van Dumortier luidt als volgt « Les motifs qui ont déterminé la section centrale à exclure du collège des échevins les agents et les employés des administrations financières, c'est leur dépendance trop grande vis-à-vis du gouvernement »; dat die verklaring onderscheid maakt tussen de afhankelijkheid die haar oorsprong vindt in de verhouding van alle Rijksambtenaren tegenover de Regering en die de normale werking van de openbare diensten moet dienen, en

de grotere afhankelijkheid van die categorieën van ambtenaren die zich hebben te verantwoorden wegens het beheer van gelden voor rekening van de Staat; dat die grotere afhankelijkheid niet alleen bestaat in de diensten welke rechtstreeks van het Ministerie van Financiën afhangen, maar in alle rijksdiensten waar, zoals in het Bestuur der Posterijen, gelden voor rekening van de Staat worden beheerd; dat derhalve het middel gegrond is;

Besluit :

Artikel 1 : Het koninklijk besluit van 23 januari 1959 is vernietigd in zoverre daarbij Pierre Poelaert tot burgemeester van de gemeente Sint-Pieters-Kapelle is benoemd.

Artikel 2 : Dit arrest zal bij uittreksel worden bekendgemaakt op dezelfde wijze als het vernietigde besluit.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 14 september 1960.

Voorzitter : M. Maréchal.

Raadsheren : MM. Paës en Screvens.

Advokaat-generaal : M. Strijckmans.

Advokaat : Mr. Van Doosselaere.

Schadevergoeding. — Aantasting der fysieke integriteit. — Geen verlies van wedde.

De aantasting der fysieke integriteit brengt een materiële schade met zich dewelke vergoed moet worden zelfs indien het slachtoffer zijn volledige wedde ontvangen heeft gedurende zijn werkonbekwaamheid.

Het bedrag van de schade staat niet gelijk met de wedde van het slachtoffer gedurende de periode van werkonbekwaamheid.

V.D.L. t/ D.B.

Overwegende dat het beroep door appellant ingesteld en beperkt tot de burgerlijke belangen regelmatig is naar vorm en tijd;

Overwegende dat de door de burgerlijke partij ondergane werkonbekwaamheid, waarvan noch de werkelijkheid noch de duur betwist worden, het rechtstreeks gevolg is geweest van de fout van de op strafgebied definitief veroordeelde appellant;

Overwegende dat de aantasting der fysieke integriteit van de burgerlijke partij een materiële schade met zich brengt;

Overwegende dat zonder invloed is op de wezenlijkheid van deze schade dat de burgerlijke partij haar volledige wedde ontvangen heeft gedurende haar werkonbekwaamheid, daar de wedde door de Staat aan het slachtoffer gedurende deze periode uitbetaald de tijdelijke vermindering van zijn fysieke integriteit niet vergoedt; dat deze uitbetaling haar oorzaak vindt in het statuut van het personeel van de Rijkswacht, terwijl de schadevergoeding door de burgerlijke partij gevorderd haar oorzaak vindt in de onrechtmatige aantasting van haar fysieke integriteit;

Overwegende dat bij ontstentenis van andere doeltreffende gegevens, het bedrag van deze schade slechts ex aequo et bono kan worden geraamd; dat door toekenning van een som van 6.000 frank de burgerlijke partij schadeloos zal gesteld worden;

Overwegende dat de morele schade billijk door de eerste rechter op 4.500 fr. vastgesteld werd;

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e Kamer. — 10 december 1960.

Voorzitter : M. Verougstraete.

Raadsheren : M.M. Noest en le Fevere de ten Hove.

Advokaat-generaal : M. De Hoon.

Advokaten : Mrs Lahaye, Vanraes en Delobel.

1. Gezag van beslissingen van de kinderrechter. — Onderscheid tussen strafrechterlijke en civielrechtelijke beschikkingen.
2. Aansprakelijkheid van de ouders ex art. 1384, lid 2, B.W. — Niet bestendig inwonende minderjarige bij zijn ouders.
3. Onrechtmatige daad. — Binnen het bereik van een minderjarige laten liggen van een karabijn en een doos patronen. — Aard van het oorzakelijk verband.

1. *De beslissingen van de kinderrechter zijn op het gebied van het gezag van gewijsde met de beslissingen van de strafrechterlijke colleges gelijk te stellen; het gezag ergo omnes van deze laatste beslissingen is tot de strafrechterlijke beschikkingen beperkt. Een beschikking, waarbij de burgerlijke verantwoordelijkheid van een persoon aangenomen of verworpen wordt, is geen strafrechterlijke en bezit overeenkomstig art. 1351 B.W. slechts gezag ten aanzien van de ter zake in het geding zijnde personen.*

2. *Art. 1384, lid 2 B.W. vereist niet het bestendig inwonen van de minderjarige bij zijn ouders; het bij deze wetsbepaling gestelde vereiste is vervuld, wanneer de inwoning een zekere continuïteit vertoont en op het ogenblik van het plegen van de onrechtmatige daad de feitelijke bewaking van de minderjarige door de ouder wordt uitgeoefend. De ouder, die er niet voor zorgt, dat een karabijn en een doos patronen of tenminste een van deze voorwerpen aan het bereik van zijn vijftienjarige zoon worden onttrokken, kan niet slagen in het bij art. 1384, lid 5 B.W. toegelaten bewijs, dat hij « de daad welke tot die verantwoordelijkheid aanleiding geeft, niet heeft (hebben) kunnen beletten ».*

3. *De eigenaar van een karabijn en een doos patronen, die deze voorwerpen niet buiten het bereik van zijn vijftienjarige neef, die tijdens zijn verlofdagen dezelfde kamer met hem deelt, brengt, begaat in de zin van art. 1382 B.W. een fout, die met het daarop gebeurde ongeval in oorzakelijk verband staat. De stelling, dat het verband tussen het bedoeld verzuim en het ongeval « geen karakter van noodwendigheid » vertoont, steunt op een verkeerd begrip van het karakter van noodwendigheid. De schrijvers die dit karakter als een kenmerk van de oorzakelijke band huldigen, hebben alleen hiermede willen beduiden, dat de betreffende daad een noodzakelijke voorwaarde van het schadegeval moet zijn. De vorenvermelde fout heeft ook een beslissende invloed op het ongeval gehad. De betrokkene had de gevaren voortvloeiende uit zijn onvoorzichtigheid kunnen en moeten voorzien.*

Vermaut t./Carette en cs.

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar de vorm en tijdig werd ingesteld;

Overwegend dat appellanten Remi en Henri Vermaut respectief de vader en de oom zijn van de minderjarige Frans Vermaut, die op 24 september 1956 het kwetsieus ongeval door zijn onvoorzichtigheid heeft

veroorzaakt; dat de feitelijke omstandigheden van dit ongeval ingevolge het strafrechtelijk onderzoek vaststaan: Henri Vermaut, die inwoonde bij zijn broeder Remi, bezat een karabijn, en had deze laten liggen op zijn slaapkamer (waar ook zijn neef Frans Vermaut sliep), terwijl een doos patronen in een ongesloten lade lag, in een andere kamer van het huis. Terwijl de twee mannen, die bakkers van beroep zijn, op broodronde waren, nam de vijftienjarige Frans Vermaut de karabijn en de kogels, ging met twee makkers naar een achter het huis gelegen weide, en schoot daar naar een blikken doos, geplaatst boven op een betonpaal (1,30 m boven de grond). Een der kogels trof de kleine Frieda Carette in een veldweg ongeveer 60 m achter de betonpaal. Het meisje dat de kogel dwars door de hersenen had gekregen, stierf kort daarna aan de gevolgen van dit schot.

Overwegend dat de onvoorzichtigheid van de minderjarige Frans Vermaut, en haar oorzakelijk verband met het ongeval klaarblijkend zijn, en thans niet meer betwist worden;

Wat aangaat de vordering tegen Remi Vermaut als burgerlijk verantwoordelijk voor zijn minderjarige zoon.

Overwegend dat Remi Vermaut ten onrechte het gezag inroept van het vonnis van de kinderrechter, gewezen op de vervolging ingespannen tegen zijn zoon, en waarbij hijzelf, gedaagd als burgerlijk verantwoordelijke, buiten zake werd gesteld;

Overwegend dat de beslissingen van de kinderrechtbanken, op gebied van gezag van gewijsde, gelijkgesteld moeten worden met de beslissingen der strafrechtsmachten; dat het gezag «erga omnes» van deze laatste beslissingen beperkt is tot hun strafrechtelijke beschikkingen; dat de beschikking, waarbij de burgerlijke verantwoordelijkheid van een persoon aangenomen of verworpen wordt, geen strafrechtelijke beschikking is, en derhalve slechts gezag heeft onder de in zake betrokken partijen, overeenkomstig art. 1351 B.W.; dat bijgevolg waar geïntimeerden voor de kinderrechter geen partij waren, zij onvankelijk zijn om, spijts de strijdige beslissing van de kinderrechter, de burgerlijke verantwoordelijkheid van Remi Vermaut in te roepen;

Overwegend dat zij ook in deze aanspraak gegrond zijn;

Overwegend dat Remi Vermaut vergeefs de toepasselijkheid van art. 1384 B.W. betwist, om reden dat de minderjarige Frans Vermaut niet bij hem zou inwonen; dat uit het strafrechtelijk onderzoek gebleken is dat Frans Vermaut een logement had bij zijn werkgever, doch al zijn vrije dagen bij zijn vader doorbracht; dat het ongeval tijdens een van deze verlofdagen gebeurd is; dat art. 1384 lid 2 van het B.W. het inwonen, niet het bestendig inwonen vereist, en dat de gestelde vereiste van inwoning in de omstandigheden zoals beschreven stellig vervuld is, daar het verblijf van Frans Vermaut bij zijn vader een zekere continuïteit vertoonde en op het ogenblik van het ongeval de feitelijke bewaking over het kind ongetwijfeld door de vader werd uitgeoefend (Cas. fr. 9 jan. 1934 D.H. 98 en de nota);

Overwegend dat, om aan zijn verantwoordelijkheid, zoals ze door art. 1384, 2e lid wordt uitgeroepen, te ontsnappen, Remi Vermaut zou moeten bewijzen dat hij «de daad welke tot die verantwoordelijkheid aanleiding geeft niet heeft kunnen beletten» (art. 1384

lid 5); dat hij dit bewijs niet heeft geleverd, en trouwens niet kan leveren, vermits integendeel gebleken is dat hij de onvoorzichtigheid van zijn zoon wél had kunnen beletten, nl met ervoor te zorgen dat én de karabijn én de doos patronen, of minstens een van deze twee voorwerpen, achter slot zouden geborgen worden; dat met dit niet te doen hij aan zijn bewakingsplicht te kort gekomen is, en dat al zijn beschouwingen nopens de door hem aan zijn zoon gegeven opvoeding daartegen niet kunnen opwegen;

Wat aangaat de vordering tegen Henri Vermaut op grond van art. 1382 B.W.

Overwegend dat de fout van Henri Vermaut, fout die oorzakelijk verband houdt met het ongeval, reeds uit de beschouwingen hierboven gebleken is; dat ook Henri Vermaut, eigenaar van de karabijn en van de patronen, en oom van de minderjarige, van wie hij wist dat hij al zijn verlofdagen thuis doorbracht, ervoor te zorgen had dat deze gevaarlijke voorwerpen buiten het bereik van de minderjarige geborgen zouden worden; dat hij daar des te meer attent had moeten op zijn daar hij Frans Vermaut met de karabijn had leren schieten, en hem aldus de liefhebberij voor deze sport had ingeboezemd;

Overwegend dat Henri Vermaut opwerpt dat het verband tussen de hem verweten onvoorzichtigheid en het ongeval geen «karakter van noodwendigheid» vertoont;

Overwegend inderdaad dat het feit, dat Henri Vermaut verzuimde de karabijn en de doos patronen (of minstens een van deze twee voorwerpen) achter slot of op gelijk welke andere wijze buiten het bereik van de minderjarige te bergen, niet noodzakelijk voor gevolg moest hebben dat zijn neef dit wapen weghaalde om ermee te schieten, en dat een kogel in het hoofd van het ongelukkig slachtoffer terecht kwam; dat de gehekelde daad dus niet noodzakelijk het betreurd ongeval voor gevolg moest hebben;

Maar overwegend dat de opwerping van Henri Vermaut uitgaat van een verkeerd begrip van het karakter van noodwendigheid, dat volgens zekere rechtschrijvers de oorzakelijkheidsband waarvan sprake in art. 1382 en v. van het B.W. moet kenmerken;

dat, om zich daarvan te overtuigen, het volstaat te bedenken dat eisen dat het schadegeval een noodzakelijk gevolg van de fout weze, gelijkstaat met de negatie van de wettelijk gepresumeerde fout van de vader, vermits een gebrek aan toezicht vanwege deze laatste nimmer deze of gene bepaalde onrechtmatige daad van de minderjarige noodzakelijk voor gevolg moet hebben;

dat in werkelijkheid de rechtschrijvers, die het noodwendigheidskarakter als een kenmerk van de oorzakelijkheidsband huldigen, hierdoor alleen hebben willen beduiden dat de gehekelde daad een noodzakelijke voorwaarde («un antécédent nécessaire») van het schadegeval moet zijn (zie de omstandige aanhalingen uit Mazeaud, Esmein, Rolin en De Page in Prison et De Villé n. 232 tot 235bis);

dat in het voorhanden geval het kwestieus ongeval niet zou gebeurd zijn indien Henri Vermaut de hem verweten fout niet had bedreven; dat, wat meer is, deze fout een beslissende invloed op het ongeval heeft gehad, en dat Henri Vermaut zelf de gevaren voortvloeiende uit zijn onvoorzichtigheid heeft kunnen en had moeten voorzien; dat in dergelijke voorwaarden het bestaan van een oorzakelijkheidsverband buiten alle twijfel ligt;

Wat aangaat het bedrag der schade.

Overwegend dat het Hof zich nopens dit punt bij de oordeelkundige beschouwingen van de eerste rechter aansluit;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord in openbare terechtzitting de heer Advokaat-generaal de Hoon in zijn eensluidend advies;

Houdt het geding voor rechtsgeldig hevat door Maria Carette, thans meerderjarig geworden;

Verklaart het beroep ontvankelijk, doch ongegrond; Bevestigt dienvolgens het bestreden vonnis met dien verstande dat de som toegekend aan Carette Maurice in zijn hoedanigheid van wettige beheerder der goederen van zijn minderjarige dochter Maria, moet geacht worden te zijn toegekend aan deze laatste persoonlijk.

Veroordeelt appellanten tot de kosten van de aanleg.

NOOT:

I.

1. Dit arrest had het hoofdzakelijk aan de stok met het beruchte probleem der causaliteit. Het is overbodig de feiten weer te geven; zij werden in het arrest duidelijk uiteengezet.

In feite ontmoet men in dit arrest het probleem der causaliteit op verschillende vlakken:

1. op het vlak der persoonlijke fout van de minderjarige, waar de gestelde vraag is: bestaat er een causaal verband tussen de onvoorzichtigheid, die onbetwistbaar werd begaan door de jongen, F.V., en de schade? Het Hof beantwoordt deze vraag zonder meer bevestigend. Het bestaan van dit verband werd trouwens niet meer betwist voor het Hof.

2. op het vlak der fout van de vader, R.V., die op grond van artikel 1384, 2e lid B.W. wordt in zake geroepen. Hier wordt de bewijslast van de benadeelde door het genoemd artikel aanzienlijk verlicht. Inderdaad dit artikel stelt een *vermoeden* op niet alleen van de aanwezigheid van schuld in hoofd van de vader (onvoldoende bewaking) maar ook van het bestaan van een oorzakelijk verband tussen deze fout en de schade door de inwonende zoon teweeggebracht (zie De Page, II, nr 969 en 972).

3. op het vlak der fout van de oom, H.V., aan wie artikel 1384, 2e lid B.W. niet kan tegengeworpen worden en die men bijgevolg moet aanspreken op grond van het algemeen artikel 1382. Hier zal de vraag luiden: bestaat er een oorzakelijk verband tussen de vaststaande *fout* van de oom, — fout die bestaat in het niet buiten het bereik van de minderjarige houden van de karabijn en de kogels —, en de eveneens vaststaande schade door de minderjarige, F.V., teweeggebracht en dit niettegenstaande de tussenkomende foutieve handeling van de minderjarige.

Het is op het laatste vlak — het enige dat wij hier beschouwen — dat de causaliteitsvraag op haar scherpst werd gesteld zodat het Hof verplicht was zich erover te bezinnen. Inderdaad meestal baart de vaststelling van het causaal verband tussen schuld en schade geen moeilijkheden zodat het probleem relatief weinig te berde komt.

Wij bespreken hier noch de vraag naar de schuld van de oom, noch deze naar de tekortkoming van de vader aan zijn bewakingsplicht. Het Hof oordeelde

dat het niet achter slot bewaren van de karabijn en/of de patronen in hoofd van de vader en de oom een schuldige tekortkoming uitmaakt. Wij leggen ons hierbij neer hoewel de andere mening ons niet onverdedigbaar voorkomt, vooral rekening houdend met de leeftijd van de minderjarige (15 jaar) en met de gebruiken in jagersmilieus.

II.

2. Om het causaliteitsvraagstuk op te lossen werden tal van theorieën voorgesteld. Nog onlangs heeft Dalq in een zeer verdienstelijke studie (La notion de causalité en matière de responsabilité aquilienne, RGAR, 1959, 6336) deze verschillende theorieën opgesomd, ze in het kort weergegeven alsook een samenvatting gegeven van de voornaamste kritieken, die tegen elk van hen werden geuit. Het moge vooralsnog volstaan deze theorieën bij name te noemen. Het zijn: de equivalentietheorie, de adequatietheorie en de efficiëntietheorie (voor nadere bijzonderheden, zie genoemde studie).

Dalq komt er tot de conclusie dat de Belgische rechtspraak de *equivalentietheorie* nog algemeen aanvaardt. In het kort aangegeven komt deze theorie hierop neer. Elke schade is te wijten aan een verzameling van factoren. Had één dezer factoren, die onderling evenwaardig zijn — vandaar de naam der theorie —, ontbroken, dan ware de schade niet tot stand gekomen. Bijgevolg moet, indien onder deze factoren een onrechtmatige daad voorkomt, de ganse schade ten laste worden gelegd van de steller ervan. Anders uitgedrukt: het oorzakelijk verband wordt geacht te bestaan telkens de aangeklaagde fout één der *noodzakelijke voorwaarden* is zonder dewelke de schade nooit ontstaan ware.

Het is ook bij deze gevestigde rechtspraak dat het besproken arrest zich op het eerste gezicht aansluit wanneer het overweegt: « dat in het voorhanden (zijnde) geval het kwestieus ongeval niet zou gebeurd zijn, indien H.V. de hem verweten fout niet had bedreven ».

Nochtans in de volgende zinsnede doet het Hof — bewust of onbewust — beroep op de efficiëntietheorie door te overwegen: « dat, wat meer is, deze fout een *beslissende* invloed op het ongeval heeft gehad, en dat H.V. zelf de gevaren voortvloeiende uit zijn onvoorzichtigheid heeft kunnen en had moeten *voorzien* ». Inderdaad deze theorie houdt voor dat de fout dient te worden beschouwd als *beslissende oorzaak* van de schade wanneer deze schade eruit moest ontstaan zonder dat andere voor de steller van de onrechtmatige daad *onvoorzienbare* voorwaarden dienden tussen te komen (in casu achtte het Hof de handelwijze van de minderjarige F.V., een voorzienbare voorwaarde van de schade). Was daarentegen voor het doen ontstaan der schade nog een andere, ditmaal onvoorzienbare voorwaarde nodig, dan is het deze laatste voorwaarde, die met uitsluiting van de fout, geacht wordt de beslissende oorzaak te zijn.

Het Hof besluit dan: « dat in dergelijke voorwaarden het bestaan van een oorzakelijkheidsband buiten alle twijfel ligt.

3. In zijn conclusies voor het Hof had de oom opgeworpen dat het verband tussen de hem verweten onvoorzichtigheid en het ongeval een « karakter van noodwendigheid » moest vertonen, wilde er sprake kunnen zijn van een aansprakelijkheid in zijn hoofde. Deze uitdrukking komt, bij mijn weten, van De Page. De Page, die fundamenteel een aanhanger is van de

equivalentietheorie, meent aan deze leer een correctief aan te brengen door te stellen dat « le lien qui unit, dans l'ensemble des 'conditions' la faute au dommage doit revêtir un caractère de nécessité (De Page II, 960). Afgezien van de negatieve omschrijving, waarover wij het later hebben, geeft hijzelf geen nadere *positieve* bepaling van dit noodwendigheidskarakter.

Hoewel de uitdrukking door verschillende uitspraken en o.a. door enkele arresten van het Hof van Cassatie werd overgenomen toch blijkt deze formule weinig praktische draagwijdte te hebben in die zin dat zij ons geen duidelijk criterium aan de hand doet op grond waarvan bepaalde aanspraken tot schadeoostelling kunnen afgewezen, andere toegekend worden. Trouwens de uitspraken, die deze bepaling overnamen, en met uitzondering van één cassatiearrest van 12 juli 1951 (Pas., 1951, I, 785; R.W. 1951-52, 686) geven eraan geen zelfstandige betekenis maar zien erin een andere formulering van het aan de equivalentietheorie eigen begrip der « noodzakelijke voorwaarde » (zie Dalcq, loc. cit., nrs 11 en 12). Deze opvatting wordt door het besproken arrest bijgetreden, wanneer het zegt : « dat in werkelijkheid de rechtschrijvers, die het noodwendigheidskarakter als een kenmerk van de oorzakelijkheidsband huldigen, hierdoor alleen hebben willen beduiden dat de gehekelde daad een noodzakelijke voorwaarde (« un antécédent nécessaire ») van het schadegeval moet zijn... »

4. In dit arrest verklaart het Hof zich dus met het oog op het vaststellen van het causaliteitsverband fundamenteel aanhanger van de *equivalentietheorie* maar vindt het toch nodig de oplossing ook te verantwoorden in het licht van de *efficientietheorie*. Anderzijds kent het aan het vereiste van noodwendigheidskarakter als modaliteit van het verband tussen schuld en schade, geen zelfstandige betekenis toe.

III.

5. Indien men abstractie maakt van alle theorieën, die op het gebied der causaliteit burgerrecht verwerven, en indien men zich onbevooroordeeld laat leiden door de feiten, waarover het Beroepshof te Gent zich had uit te spreken, dan is er een redelijke kans dat men de oplossing door dit arrest gevonden zal goedkeuren, steeds in de veronderstelling natuurlijk dat men de opvatting van het Hof over de schuldige aard van de gedraging van de oom bijtreedt. De aan het voorliggende belangenconflict gegeven oplossing leidt tot een rechtvaardig resultaat. Inderdaad is het niet billijk dat een oom, die op een bij hypothese *lichtzinnige* wijze zijn karabijn en kogels laat rondslingeren, ook instaat voor de schade veroorzaakt door zijn minderjarige, bij hem inwonende neef, die zich tijdens ooms afwezigheid meester maakte van het wapen ?

Zo men het daarover eens is, dan wordt het ook duidelijk dat een theorie, wier toepassing tot de andere oplossing zou leiden, onverbiddelijk voor eens en voor altijd moet verworpen worden. Al geeft dergelijke theorie in 99 % der gevallen voldoening, toch dient zij minstens in haar absoluutheid afgewezen te worden, omdat zij het gevaar meebrengt dat de rechter, betrouwend op haar doelmatigheid in 1 % der gevallen een onbillijke uitspraak zal wijzen.

In plaats van een bepaalde beslissing bijgevolg te beoordelen in het licht van de voorgestelde theorieën, moet men integendeel omgekeerd te werk gaan en deze theorieën, stuk voor stuk, toetsen aan elk bijzonder geval teneinde vast te stellen of de billijk geachte oplossing aan de hand van de voorgestelde theorie tot haar recht komt.

Het was de verdienste van Tunc dit duidelijk maakt te hebben in een, in België niet genoeg bekende noot onder een Parijs arrest van 18 april 1955, Rec. Dalloz et Sirey, 1956, 354. Daar schrijft hij : « Au lieu de juger l'arrêt à la lumière de principes établis, on demandera à l'arrêt, *estimé satisfaisant dans sa solution qu'il donne...*, de mettre à l'épreuve les diverses théories qui ont été proposées sans qu'aucune rencontre un assentiment général ».

6. Zo wij Tuncs raadgeving ten aanzien van het bijzonder geval, dat ons thans bezighoudt, ter harte nemen, komen wij tot geen noemenswaardige resultaten. Inderdaad zoals het besproken arrest het aantoonde laten zowel de equivalentietheorie als de efficiëntietheorie toe de bevredigend geachte oplossing, zijnde de aansprakelijkheid van de oom, te bereiken. De fout van de oom (het voor het grijpen leggen van het geweer en de kogels) is ongetwijfeld een *noodzakelijke voorwaarde* van de schade (de dood van het voorbijwandele meisje), die zich bij afwezigheid van de fout zeker niet had voorgedaan. Anderzijds kan het eveneens, hoewel met minder zekerheid, beweerd worden dat de fout van de oom een *beslissende oorzaak* is van de schade, die eruit moest ontstaan zonder dat het nodig was dat andere, *onvoorzienbare* voorwaarden tussenkwamen. Inderdaad men kan met het Hof van Beroep te Gent van oordeel zijn dat de oom de gevolgen van zijn fout (het wegnemen van het wapen door zijn neefje, en het gevaar eraan verbonden) kon of minstens had moeten voorzien.

Trouwens ook op de *adequatiethorie* had het Hof kunnen beroep doen om de oplossing, die het aan dit bepaald geval wenste te geven, te funderen. Deze theorie weerhoudt in tegenstelling met de equivalentietheorie, onder de noodzakelijke voorwaarden van een schade alleen die schuld, die redelijkerwijze d.i. *rekening houdend met de normale gang van zaken de schade moest veroorzaken* (aldus althans de meest voorkomende bepaling; zie voor meer bijzonderheden : Asser-Rutten, Verbintenissenrecht, 1954, blz. 530-540).

Welnu het Hof had met evenveel recht als het thans de gevolgen der aangeklaagde fout voorzienbaar achtte, kunnen oordelen dat deze gevolgen redelijkerwijze, d.i. rekening houdend met de normale gang van zaken, uit de vastgestelde schuld zouden voortvloeien.

Het voorgaande leert ons dat het aan de hand van het voorliggend geval onmogelijk is een schifting tussen de verschillende voorgestelde theorieën door te voeren. Indien één dezer theorieën moet verworpen of goedgekeurd worden zal het moeten zijn naar aanleiding van een ander geval.

7. Het arrest waaronder Tunc zijn geciteerde noot schreef werd in een spectaculaire zaak gewezen. 's Nachts op een gladde baan was een vrachtwagen, die te vlug reed, op een gesloten overweg gebeukt. Hij werd er aangereken en enkele meters meegesleurd door een voorbijrijdende trein. Twee getuigen van het ongeval snelden de bestuurder van de vrachtwagen ter hulp en bevonden zich zodoende op het wandelpaadje naast de sporen, wanneer plots uit de andere richting een tweede trein kwam aanrijden die de schrijflings over de sporen staande vrachtwagen, op zijn beurt voortstuwde. Aldus komt de vrachtwagen op de aansnellende redders terecht en doodt hen. De bestuurder van de vrachtauto kan tijdig uit de stuurkajuit springen en was ongedeerd. De naastbestaanden van de redders stelden een vordering tot schadevergoeding in tegen de bestuurder van de auto en tegen zijn werkgever. De rechtbank van eerste aanleg zowel

als het Hof van Beroep van Parijs willigden deze vorderingen in. Tunc acht deze oplossing bevredigend en weinigen zullen hem hierin ongelijk geven.

Het is aan de hand van dit geval dat Tunc tot de overtuiging komt dat *geen enkele der voorgestelde theorieën bevredigend kan worden genoemd*. Noch de adequatietheorie, noch de efficientietheorie slagen erin de oplossing van het geval (nl. aansprakelijkheid van de bestuurder) te verantwoorden. De schuld van de bestuurder kan redelijkerwijze niet geacht worden normaal, d.i. volgens de gewone gang van zaken, de dood van de twee redders te moeten meebrengen. Evenmin kon of moest deze dood voorzien worden door de bestuurder wiens fout (overdreven snelheid) alleszins vaststaat.

Alleen de equivalentietheorie leidt tot de billijk geoordeelde oplossing maar dit mag er niet toe aanzetten deze theorie als de enige dienende te beschouwen. Inderdaad de aanwending van deze theorie leidt steeds tot de vaststelling van een causaal verband tussen schuld en schade. Zelfs de meest buitensporige aanspraken kan zij niet weren (zie hieromtrent o.m. Mazeaud-Tunc, *Traité de la Responsabilité civ.*, II; 1958, nr. 1442 met voorbeelden).

8. Moet dit dan leiden tot een volslagen scepticisme? Hierop antwoordt Tunc: « *Tel est le problème, et c'est, nous semble-t-il, l'utilité la plus sûre de l'étude des diverses théories émises qu'imposer un certain scepticisme, en faisant comprendre que le problème ne peut pas être résolu par l'application d'une formule. Toute formule est trop absolue pour pouvoir être appliquée utilement à un problème essentiellement relatif, puisqu'il s'agit d'étudier la relation de deux éléments dans un contexte beaucoup plus large. Cependant, si le problème ne peut être emprisonné dans une formule, il semble possible d'énoncer quelques idées directrices dont l'une ou l'autre pourront parfois aider à la solution du problème.* »

En hier komt Tunc terug tot het noodwendigheidskarakter, dat volgens De Page het causaliteitsverband dient te kenmerken (zie boven, nr 3). Nochtans zonder te trachten een positieve bepaling te geven van dit kenmerk, beperkt hij er zich toe twee factoren, hetzij het toeval (*l'éventualité*), hetzij de menselijke vrijheid aan te geven die van die aard zijn dat ze het verband van oorzakelijkheid breken. Zijn deze factoren afwezig, dan staan wij voor een noodzakelijk causaal verband. Hij gaat dus volledig empirisch en negatief te werk. Als voorbeeld van een, het causaal verband brekend toevallig gebeuren neemt hij het opdoen van een besmettelijke ziekte in het hospitaal, waarheen het slachtoffer na een verkeersongeval vervoerd werd. Anderzijds kan de menselijke vrijheid, die door haar (niet noodzakelijk foutieve) tussenkomst het oorzakelijk verband doet teloorgaan, zowel aan een derde als aan het slachtoffer zelf toe te schrijven zijn.

Tot zover vertoont Tuncs opvatting veel verwantschap met die van De Page, waarnaar Tunc trouwens uitdrukkelijk verwijst. De Page schreef immers ook over het zogenaamde « *caractère de nécessité* »: « *Le caractère de nécessité manque lorsqu'il peut-être admis que, sans le fait incriminé, le dommage eût pu se produire également ou encore lorsqu'il s'interpose entre lui et le dommage, une cause juridique propre, qui, à elle seule, justifie le paiement de la somme qu'on qualifie « dommage ».* (De Page, II, nr. 960). Uit de nadien door hem geciteerde voorbeelden blijkt trouwens dat hij hetzelfde bedoelde als wat Tunc (hierin trouwens gevolgd door Dalcq in zijn onder nr 2 geciteerde studie) na hem uitdrukkelijker zegde (zie ook De Page, Compl. nos. 960 en 961).

9. In dezelfde gedachtengang — louter empirisch of negatief opvatten van het noodwendigheidskarakter van het causaliteitsverband d.w.z. vaststelling van de afwezigheid van een tussenkomende factor — situeert zich een ander arrest van het Gentse Hof van 9 januari 1959 (RGAR, 1959, 6274). In dat arrest overweegt het Hof o.m.: « *dat daaruit blijkt dat de « noodwendigheidsband » waarvan zekere rechtsschrijvers in hun studie over de oorzakelijkheid gewagen, niet een absoluut karakter heeft, maar begrepen moet worden volgens de concrete omstandigheden van tijdens en na het ongeval, in deze zin dat er « noodwendigheidsband » is wanneer zich geen andere oorzaak tussenschakelt tussen de onrechtmatige daad en de uiteindelijke schadelijke afloop.* »

Het Hof zet nochtans een verdere stap. Wanneer men dan toch alleen maar *dat onder « noodwendigheidskarakter »* verstaat, waarom laat men dan niet eenvoudig deze term, die tot veel dubbelzinnigheid en verkeerde interpretatie aanleiding geeft, wegvallen: « *dat niet alle commentatoren het « karakter van noodwendigheid » als een voorwaarde van het oorzakelijk verband opgeven, en dat men zich afvragen mag, of, tot juiste toepassing van de principes van art. 1382 het niet beter ware, in de gevallen waar het oorzakelijk verband wegens zijn verwijderd karakter betwist kan worden, bewuste uitdrukking te vermijden, en eenvoudig na te gaan of het uiteindelijk schadelijk gevolg al dan niet kan worden toegeschreven aan ene vreemde oorzaak die zich tussen dit schadelijk gevolg en de onrechtmatige daad zou tussenschakelen.* »

In deze opmerking van het Hof van Gent schuilt veel waarheid. Aan te stippen is trouwens dat Mazeaud Tunc in hun standaardwerk over burgerlijke verantwoordelijkheid geen gewag maken van deze term en dit hoewel zij de leer van de tussenkomende, causaal verband brekende oorzaak in het lang en het breed uiteenzetten en aanprezen.

10. Aan het voorafgaande voegt Tunc, met het oog op een verdere nuancering, nog twee opmerkingen toe. In de eerste plaats stipt hij aan dat alle fouten niet hetzelfde « *causaal verband verwekkend vermogen* » (*pouvoir causal*) hebben. Dikwijls zal een bepaalde fout de verantwoordelijkheid van de dader gaande maken terwijl een andere fout dit niet zal doen en dat, alhoewel de gevolgen van de fout en de schade in beide gevallen identiek waren. Zo b.v. zal de eigenaar van een auto, die door zijn nalatigheid (liet de sleutel op contact zitten) de diefstal van zijn wagen mogelijk maakte, niet instaan voor de misdaad door de dieven bij middel van zijn wagen begaan. Heeft hij zijn auto echter uitgeleend aan de misdadigers met het oog op het plegen van hun misdrijf, dan zal hij zowel op burgerlijk als op strafrechterlijk gebied voor medeplichtig worden gehouden.

Anderzijds is het evenzeer waar dat de tussenkomende menselijke wil of eventualiteit (zie boven nr 8) niet steeds hetzelfde causaal verband *brekend* vermogen (*pouvoir de rupture*) bezit. Dit duidt, aldus Tunc, het door hem geannoteerde arrest van Parijs (zie boven nr 7) klaar aan. Terwijl de daad der redders het causaliteitsverband tussen de daad van de onvoorzichtige autobestuurder en de daad derzelfde redders niet vermocht te breken, zou dit wel het geval geweest zijn, indien de toesnellende getuigen, in plaats van nobele reddingsbedoelingen, het inzicht hadden de verongelukte vrachtwagen te plunderen. In dat geval ware er geen sprake van geweest de onvoorzichtige bestuurder ook voor de schade aan deze plundersaars of hun nabestaanden toegebracht, aansprakelijk te

stellen. Een tussen- en grensgeval ware de aansprakelijkheid van de autovervoerder (en zijn werkgever) voor de schade toegebracht aan, uit loutere nieuwsgierigheid op de plaats van het ongeval samentroepende toeschouwers.

Zo ook bezat in het hier besproken arrest van Gent de handeling van de minderjarige niet voldoende causaliteitsverband brekende kracht om de oom van zijn aansprakelijkheid te ontslaan. (Voor een enigzins analogisch geval waarin de tussenkomende daad van een derde *wel* causaliteitsbrekend was, zie Brussel, 9 juli 1938, R.G.A.R., 1939, 2876).

IV.

11. Tot zover het woord en het wederwoord in een debat, dat verre van afgesloten is. Wat hiervan denken?

Het komt ons voor dat onder al wat over het causaliteitsvraagstuk gezegd en aangeprezen werd, de door Tunc in zijn boven geciteerde noot aangewende *methode* (zie nr 5) (veel meer dan de door hem voorgestelde leer, die tenslotte een verfijning is van de door De Page en anderen aangekleefde theorie van de *lien de nécessité*) het meest relevant is. Inderdaad in een debat als dit moet men uitgaan van en zich voortdurend laten leiden door de voorliggende feiten). Alleen een zich onbevooroordeeld inleven in het geval en een actief bewust worden en zorgvuldig afwegen van de aanwezige belangen kan de rechter vrijwaren tegen het onrecht, dat de mechanische toepassing van elke theorie onvermijdelijk zal meebrengen, en zal hem ertoe brengen een rechtvaardige oplossing te kiezen. Dergelijke openheid voor het concreet geval en de eruit opwellende beslissing zal de rechter alleen kunnen bereiken mits de inzet van zijn ganse intellectuele persoonlijkheid zegge zijn observatievermogen, zijn gezond verstand en zijn intuïtief billijkheidsoordeel.

Scholten in het Algemeen deel van de Nederlandse Asser-reeks, zegt het als volgt: « We moeten het geval... « alzijdig doorgronden ». Scholten neemt deze uitdrukking over van Hijmans, Het recht der werkelijkheid, blz. 17 d.w.z. we moeten ons zo goed mogelijk van wat gebeurd is op de hoogte stellen, zoveel mogelijk trachten te verstaan wat de betrokkenen deden en beoogden — dan dringt zich een beslissing in den een of anderen zin aan ons op. Een beslissing, die we — en hier ligt het gevoelselement — « billijk » oordelen, die ons bevredigt. (blz. 162).

Eens dat de rechter aldus de billijk geoordeelde beslissing gevonden heeft, dient hij deze beslissing juridisch te verantwoorden, en dan komt de waarde en het belang der voorgestelde theorieën te voorschijn. Scholten zegt hierover: « Doch als wij dit aannemen, dan moeten we ook aanvaarden, dat het geval zelf mede de beslissing bepaalt, dat wie van die feiten kennis neemt, een oplossing ziet, die hem op het eerste gezicht de juiste schijnt, een oplossing, die getoetst moet worden en niet kan worden aanvaard eer voor haar een plaats in het systeem, een logische verantwoording uit een regel, is gevonden, doch die hem voorlopig bevredigt, die, naar men zegt, bij het geval *past*. Hoe zouden we anders mogen zeggen, dat het geval tot *zijn* recht komt? » En verder zegt hij: « Zeker, in het recht kunnen we niet volstaan met het intuïtieve oordeel, het vraagt rekenschap en rekenschap langs rationelen weg. We zoeken steeds beide: én intuïtief als juist zien van de beslissing, omdat ze ons oordeel over wat *in dit geval concreet behoort*,

bevredigt, én verstandelijk een verklaring van de beslissing uit de gezaghebbende factoren. Kunnen wij de laatste niet vinden, dan gaan wij aan het eerste twijfelen, doch is de herleiding tot die factoren bereikt, een rationeel verdedigbaar betoog opgezet — en voor een geschoolde jurist is dat meestal niet zo heel moeilijk — maar hapert het aan het eerste, de intuïtieve aanvaarding, dan blijft het onbevredigend en zoeken we iets anders. We oordelen steeds tegelijk en tastend van geval tot geval én naar gereed liggende regels. »

In deze woorden van Scholten is tegelijk het belang en de begrensdeheid van alle theorieën aangegeven althans voor zover de rechtsvinding (niet de rechtsdogmatiek) aangaat.

Hun *belang* ligt dus in de rechtslogische verantwoording van de als het ware intuïtief gevonden oplossing en het inbouwen ervan in het complex van bestaande rechtsregels. Lukt men daarin niet dan zal de gevonden oplossing ons twijfelachtig voorkomen.

Wanneer wij dit nu toepassen op het gebied dat ons hier bezighoudt, nl. dat der causaliteit, dan volgt daaruit dat wij moeten beschikken over een theorie die logisch verdedigbaar en met ons rechtssysteem verzoenbaar is en die tevens voldoende soepel is om alle billijk geachte beslissingen te staven en de andere te weren. Welke theorie aan deze vereisten het best beantwoordt, is moeilijk *a priori* uit te maken. Het komt aan de rechter toe voor elk concreet geval na te gaan welke van de door de rechtsleer voorgestelde theorieën het gemakkelijkst de door hem gekozen oplossing fundeert.

Anderzijds blijkt uit het voorafgaande ook de *beperktheid* van het belang en het nut der voorgestelde theorieën. Immers het toekennen of het toestaan van een bepaalde schadeloosstelling wegens aan- of afwezigheid van een causaal verband, zal en mag in de besproken zienswijze niet afhangen van het in deze of gene zin uitvallen der uitverkoren theorie maar zal integendeel gebeuren op grond van het intuïtief door het concreet geval uitgelokte billijkheidsoordeel van de rechter, die nadien een bepaalde theorie zal aanwenden om zijn beslissing ook juridisch aanvaardbaar te maken.

12. Normaal zouden wij het hierbij moeten laten. Toch menen wij hieraan nog één beschouwing te moeten vastknopen.

Reeds boven werd aangestipt dat de praktijk uitwees dat de equivalentietheorie niet in staat is om beslissingen te funderen, die de eis tot schadeloosstelling omwille van ontbreken van causaal verband willen zien afwijzen (zie boven, nr 7, in fine). Deze theorie kan dan ook reeds *a priori* worden afgewezen omdat zij aan de rechter geen voldoende vrijheid waarborgt om zijn beslissing te funderen in de zin die hij verkiest.

Dit bezwaar geldt niet ten aanzien van de andere theorieën, die door het vooropstellen van een rekbaar begrip (normale gang van zaken, beslissende oorzaak, tussenkomende, causaal verband brekende factor e.a.) voldoende speling laten aan de rechter om naar keuze te beslissen en een, om het even in welke van beide richtingen genomen beslissing, juridisch te funderen.

Tenslotte kan nog worden opgemerkt dat voor het geval twee of drie theorieën bij machte zijn de beslissing juridisch in te kleden, de rechter om redenen van vereenvoudiging en uniformiteit er goed aan doet die theorie te kiezen, die overheersend blijkt te zijn. Hopenlijk kan ons Hof van Cassatie dat sedert enkele

jaren de causaliteitsvraag als een rechtsvraag beschouwt (zie Dalcq, R. loc. cit., nrs 9 en volg.) door zijn rechtspraak hiertoe de nodige richtlijnen verstrekken.

Walter Van Gerven.

VREDEGERECHT TE SINT-JOOST-TEN-NODE

18 januari 1961.

Rechter: M. Labbé.

Advocaten: Mrs. Logelain en Vergels.

Burgerlijke rechtsvordering. — Vervanging van een deskundige door de vrederechter aangesteld en betaling van meer dan 10.000 frank als schadevergoeding. — Bevoegdheid van de vrederechter.

De vrederechter is bevoegd voor een vordering tot betaling van een schadevergoeding van meer dan 10.000 frank, die van een deskundige, door hem aangesteld, geëist wordt en waarvan, in dezelfde vordering, de vervanging uit hoofde van vertraging in zijn zending gevraagd wordt.

Vanderlinden t/ Expert V.

Overwegende dat, gelet op het feit dat deskundige V... op 17 oktober 1960 zijn zending, die hem door het vonnis van 21 oktober 1959 opgedragen werd, nog niet vervuld had, eiser hem liet dagvaarden ten einde hem door een andere schatter te laten vervangen en hem te doen veroordelen: 1. tot de betaling van een vergoeding van 44.000 fr.; 2. tot de terugbetaling van de provisie van 1.500 fr. die hij ontvangen had;

Exceptio obscuri libelli:

Overwegende dat verweerder die exceptie opwerpt omdat noch de inleidende dagvaarding noch de bundel der stukken van de eiser aan de verweerder zouden toelaten te weten hoe de schadevergoeding berekend werd, waarop deze steunt en hoe deze bekomen werd;

Overwegende dat verweerder dus besluit dat de eis onontvankelijk is omdat de dagvaarding niet voldoet aan de vereisten van artikel 61, 3°, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, en hem dus niet toegelaten wordt een regelmatig verweer in te dienen;

Overwegende echter dat gezegd artikel 61, 3° op de procedure voor het kantonnaal gerecht niet toepasselijk is, maar wel artikel 1 van hetzelfde Wetboek;

Overwegende dat deze wetsbepaling beschikt dat het voorwerp en de middelen van de vordering slechts in het kort gegeven moeten worden; dat het dus voldoende is dat eiser de oorzaak van de eis tot schadevergoeding bepaalt en het geëiste bedrag, zonder verplicht te zijn de wijze aan te duiden waarop het uitgerekend werd;

Overwegende overigens dat het niet onontbeerlijk is dat de likwidatie van de vergoedingen gedaan wordt door het vonnis dat het principe van de verantwoordelijkheid vaststelt (Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, artikel 523);

Overwegende dat in casu de rechten van de verweerder niet benadeeld werden, vermits hij de volle gelegenheid gehad heeft de eis van vergoeding in detail te discussiëren, en hij het gedaan heeft;

Onbevoegdheid ratione materiae:

Overwegende dat verweerder besluit tot de onbevoegdheid van de kantonnale rechtbank omdat de ge-

eiste vergoeding 10.000 fr. te boven gaat; omdat het huidige geschil geen huurgeschil is, doch een vordering op artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek gesteund;

Overwegende dat de eis eigenlijk op artikel 316 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering steunt en artikel 83 van het burgerlijk tarief;

Dat zulke vordering een incident is in de eerste vordering die tot de benoeming van de deskundige aanleiding gaf, en het gevolg van de eis strekkende tot de vervanging van de deskundige;

Dat de rechter die over de hoofdeis beslissen moet, aldus bevoegd is om het incident te beslechten (artikel 38 van de wet van 25 maart 1876);

Dat overigens de eis intiem verbonden is aan de hoofdvordering, vermits de herstelling van de schade én aan de hoofdverweerder én aan de deskundige gevraagd wordt, zodat artikel 37 bis van dezelfde wet ook ingeroepen kan worden, door toepassing van het eerste geval van vernuchtheid: verzending voor de rechtbank die reeds een vonnis geveld heeft;

Dat, indien eiser het geschil dus voor de rechtbank van eerste aanleg gebracht had, de verzending voor het vrederecht bevolen moest worden, in het belang van een goede rechtsbedeling;

Overwegende dat de exceptie dus ongegrond is;
..... (zonder belang)

BALIELEVEN

Verbond der Belgische Advocaten

De pleitwedstrijd, jaarlijks ingericht door het Verbond der Belgische Advocaten, zal dit jaar plaats hebben op 10 juni aanstaande. Hieronder delen wij het reglement mede van deze wedstrijd.

I. Deelneming, prijzen en jury

1. De wedstrijd is voorbehouden aan de confraters van de Belgische balies die op 31 december 1960 sinds minder dan vijf jaar de eed hebben afgelegd. Nochtans zijn de laureaten der vorige jaren tot deze wedstrijd niet toegelaten.

2. Iedere balie duidt, door het orgaan van de Voorzitter der Conferentie van de Jonge Balie en, daar waar dergelijke conferentie niet bestaat, door het orgaan van de Heer Stafhouder, de kandidaat of de kandidaten aan die aan de wedstrijd zullen deelnemen. Iedere balie kan slechts één kandidaat voor de nederlandstalige wedstrijd en slechts één kandidaat voor de franstalige wedstrijd aanduiden.

3. Het Verbond hecht een eerste prijs van 7.500 fr. aan de nederlandstalige wedstrijd en een eerste prijs van 7.500 fr. aan de franstalige wedstrijd.

4. De Heer Voorzitter van het Verbond hecht een tweede prijs van 3.000 fr. aan de nederlandstalige wedstrijd en een prijs van 3.000 fr. aan de franstalige wedstrijd.

5. Daarbij hecht Mr. Raymond Janne van de Balie te Luik, uittredend voorzitter van het Verbond, nog een bijzondere prijs van 3.000 fr. voor de franstalige kandidaat die het beste pleidooi in het Nederlands zal hebben gehouden.

6. De jury voor de nederlandstalige wedstrijd wordt voorgezeten door de Heer Stafhouder René Victor van de Balie te Antwerpen. De jury voor de franstalige wedstrijd wordt voorgezeten door de Heer Stafhouder Charles Fincoeur van de Balie te Luik.

7. Zowel voor de nederlandstalige als voor de frans-

talige wedstrijd wordt de jury samengesteld uit de voorzitter en twee bijzitters. Deze laatsten zullen voorzitters zijn van respectievelijk nederlandsstalige en franstalige Conferenties van de Jonge Balie.

De bijzitters worden door het lot aangeduid.

II. Agenda.

1. De kandidaturen worden ingediend vóór 1 april 1961, bij Mr. Arnould Bayart, algemeen sekretaris van het Verbond, Messidorlaan, 202, Brussel 18.

2. Op 15 april 1961 wordt door de zorgen van het Verbond overgegaan tot het toekennen door het lot aan ieder kandidaat van een ordenummer. De uitslag hiervan zal dadelijk aan alle geïnteresseerden worden medegedeeld.

3. De kandidaten die zich een oneven nummer zien toekennen hebben de keus van het onderwerp en moeten de bundel samenstellen. Die bundel zal een dagvaarding en eventueel de overtuigingsstukken bevatten. De bundel wordt aldus ne varietur samengesteld.

Op 29 april 1961 zullen de kandidaten die zich een oneven nummer zagen toekennen, hun bundel aan hun tegenstrever mededelen. Deze is de kandidaat aan wie het beantwoordend even nummer werd toegekend.

4. De kandidaten die zich een even nummer zien toekennen hebben de keus tussen eis en verweer.

Op 6 mei 1961 zullen die kandidaten hun keus aan hun tegenstrever laten kennen.

5. Op 20 mei 1961 deelt verweerder zijn besluiten mede aan zijn tegenstrever.

6. Op 3 juni 1961 deelt eiser zijn besluiten mede aan zijn tegenstrever.

7. Op 3 juni 1961 zullen de kandidaten die de bundel hebben samengesteld een kopij van de dagvaarding, en, eventueel, van de bewijsstukken, aan de Heer Stafhouder Victor sturen.

Dezelfde dag zullen al de kandidaten een kopij van hun besluiten aan de Heer Stafhouder Victor sturen. De kandidaten zullen op goed zichtbare wijze hun ordenummer op ieder der kopijen aanduiden.

8. Op 3 juni 1961 zullen alle kandidaten aan de algemene sekretaris van het Verbond laten weten dat ze al de hun opgelegde plichten hebben volbracht.

9. Op 10 juni 1961 zal de pleitwedstrijd doorgaan in het gerechtsgebouw te Brussel. Hij zal om 10 uur aanvangen. Ieder pleidooi zal ongeveer vijftien minuten in beslag nemen. De voorzitter van de jury bepaalt de orde der pleidooien.

Om 13 uur wordt door het Verbond een lunch aan al de kandidaten aangeboden.

Om 14.30 uur herbeginnen de debatten.

De uitslagen worden dezelfde dag bekend gemaakt.

10. De prijzen zullen aan de laureaten uitgereikt worden tijdens de eerstvolgende algemene vergadering van het Verbond.

WETGEVING

WETSONTWERP

tot wijziging van de overgangsbepalingen van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen.

Memorie van toelichting.

Dames en Heren,

In de wet van 1 juli 1956 is voorzien in een overgangperiode om aan de bevoegde diensten de nodige tijd te geven om het toezicht op de verzekeraars, die in België het bedrijf van de autoverzekering uitoefenen, te regelen en om die verzekeraars toe te laten. De regeling zal binnenkort worden bekendgemaakt. Het einde van de overgangperiode dient dan ook in uitzicht te worden gesteld.

Wegens de tijd, die sedert het in werking treden van de wet is verlopen, blijken de maatregelen die door de wet van 1 juli 1956 zijn bepaald om de gevolgen van de overgangperiode en van het verstrijken daarvan te regelen, niet meer gepast te zijn.

Luidens het bepaalde in artikel 23 van die wet konden de verzekeraars die in België het bedrijf van de verzekering der burgerlijke aansprakelijkheid uitoefenen gedurende de overgangperiode zonder toegelaten te zijn voort verzekeringsovereenkomsten te sluiten voor zover het evenwel geen rijtuig betrof dat voor het bezoldigd vervoer van personen of voor het vervoer van zaken gebruikt wordt.

In de regeling betreffende de toelating en het toezicht zal voor de verzekeraars een termijn worden gesteld om hun toelating aan te vragen. Het is geraden dat de verzekeraars die bedoelde aanvraag niet zullen hebben gedaan geen overeenkomsten meer mogen sluiten zodra die termijn vervallen is.

Dientengevolge zal, zodra de lijst van de verzekeraars die de toelating hebben aangevraagd, is bekendgemaakt, alleen met de verzekeraars die op genoemde lijst voorkomen op geldige wijze een overeenkomst kunnen worden gesloten (nieuw artikel 24, eerste lid).

Wanneer het een rijtuig betreft, dat voor het bezoldigd vervoer van personen of voor het vervoer van zaken wordt gebruikt, zullen de verzekeraars bovendien daartoe vroeger door het bevoegde overheidslichaam moeten zijn toegelaten.

Aan de andere kant zal te rekenen van de bekendmaking van het besluit met de lijst van de toelatingen geen overeenkomst meer op geldige wijze kunnen worden gesloten met een verzekeraar, die de aanvraag om toelating heeft ingediend, maar niet op die lijst staat (nieuw artikel 24, tweede lid).

* * *

Artikel 25 van de wet van 1 juli 1956 dat tot doel heeft het lot te bepalen van de verzekeringsovereenkomsten, gesloten met verzekeraars die de toelating niet zullen hebben bekomen, neemt alleen de overeenkomsten in aanmerking die vóór de inwerkingtreding zijn gesloten of op een nieuw voertuig overgedragen.

Van 1 januari 1957 tot 31 december 1959 zijn immers 691.126 automobielen opnieuw ingeschreven (waaronder 370.151 nieuwe boekjes, d.i. wil zeggen nieuwe rijtuigen) op een autopark dat op laatstgenoemde datum 854.500 eenheden bedroeg.

Wat de motorfietsen betreft, zijn er gedurende hetzelfde tijdperk op een park van ongeveer 242.700 motorfietsen, 200.281 ingeschreven.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Voorts bepaalt hetzelfde artikel 25 van de wet van 1 juli 1956 alleen dat de overeenkomsten, gesloten met verzekeraars die de toelating niet zullen hebben bekomen van rechtswege zullen ontbonden zijn bij het verstrijken van de overgangsregeling, en wordt niets in uitzicht gesteld om ervoor te zorgen dat de belangen van de verzekerden en van de benadeelden gevrijwaard worden.

Het nieuw artikel 25 en artikel 25bis van dit ontwerp hebben ten doel in die dubbele leemte te voorzien.

Het nieuw artikel 25 bepaalt dat de overeenkomsten, gesloten met verzekeraars die de toelating niet hebben aangevraagd of niet bekomen hebben, van rechtswege ontbonden zijn, welke ook de datum van die overeenkomst is, vóór of na de wet van 1 juli 1956. Artikel 25bis van zijn kant verleent aan de Koning de macht om alle dienstige maatregelen te treffen om ten beste van de belanghebbenden de verbintenissen te regelen waartoe de verzekeraars, die de toelating niet hebben aangevraagd of niet bekomen hebben, nog mochten gehouden zijn.

De Koning kan onder meer de niet toegelaten bedrijven voor de afwikkeling van hun verrichtingen onder het toezicht van het Ministerie van Economische Zaken stellen. In die controle macht kan het recht worden begrepen bij bedoelde bedrijven opsporingen te doen en het recht alle bescheiden en bewijzen te vorderen. De Koning kan ook gelasten voldoende waarborgen te bezorgen onder meer het vestigen van reserves en de dekking daarvan door geldsommen en geldswaardige papieren waarvan hij de neerlegging zou voorschrijven. De Koning kan bovendien voor de verrichtingen betreffende de vereffening beheers- en boekhoudingsregels voorschrijven.

Aangezien de met niet toegelaten verzekeraars gesloten overeenkomsten bij het verstrijken van de overgangsperiode van rechtswege ontbonden zijn, zal het einde van die periode moeten worden bepaald op een latere datum dan de datum van de besluiten die over de toelatingen beslissen, opdat die overeenkomsten geldig zouden blijven gedurende de tijd die de verzekerden nodig hebben om een nieuwe verzekeraar te kiezen.

De Koning kan ook de verzekerden toestaan die overeenkomsten op een vroeger tijdstip dan bij het verstrijken van de overgangsperiode te ontbinden, bij voorbeeld zodra de lijst van de verzekeraars die de toelating aangevraagd hebben, is bekendgemaakt, ten aanzien van de verzekeraars die daarop niet voorkomen, of zodra zal vaststaan dat de verzekeraars, die daarop niet voorkomen, of zodra zal vaststaan dat de verzekeraar, die de toelating gevraagd heeft, ze niet bekomen heeft.

* * *

Aangezien het geval van de overeenkomsten, gesloten met verzekeraars die de toelating niet hebben aangevraagd of niet bekomen hebben, aldus geregeld is, bleek het nodig ook het geval te regelen van de overeenkomsten, gesloten met verzekeraars die de toelating bekomen.

Ingevolge artikel 24 van de wet van 1 juli 1956 mogen de lopende overeenkomsten bij het verstrijken van de overgangsregeling worden ontbonden indien de verhoging van de verzekeringspremie 10 % te boven gaat. De draagwijdte van die bepaling is omstreden geworden, doch welke interpretatie men daaraan ook geeft, nu sedert de inwerkingtreding van de wet bijna vier jaren verlopen zijn, blijkt het wenselijk een paradoxaal geworden bepaling op te heffen.

Indien men zich aan de letterlijke betekenis van dit

artikel houdt, zouden immers bij het eindigen van de overgangsregeling, wanneer men dit artikel behoudt, premies, berekend volgens een tarief dat reeds rekening houdt met de nieuwe wettelijke lasten, dat zijn de premies van honderdduizenden na 1 januari 1957 gesloten overeenkomsten, eenzijdig kunnen verhoogd worden. Ten andere, voor het klein aantal vóór 1 januari 1957 gesloten overeenkomsten die bij het eindigen van de overgangsregeling nog mochten blijven bestaan, zijn de contractuele betrekkingen tussen verzekeraars en verzekerden normaal geworden.

Daarom wordt artikel 24 door dit ontwerp vervangen door een ondubbelzinnige tekst (art. 25ter) waarin bepaald wordt dat het verstrijken van de overgangsperiode geen rechtvaardigingsgrond kan zijn voor de ontbinding van de lopende overeenkomsten noch tengevolge kan hebben dat de premie gewijzigd wordt.

De Minister van Justitie,

A. Lilar.

De Minister van Economische Zaken,

J. Vanderschueren.

Advies van de Raad van State

De Raad van State, afdeling wetgeving, eerste kamer, de 25e november 1960 door de Minister van Justitie verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van wet « tot wijziging van de overgangsbepalingen van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen », heeft de 7e december 1960 het volgend advies gegeven :

Luidens artikel 1 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen wordt onder verzekeraar verstaan : « de verzekeringsonderneming, door de Koning toegelaten in de zin van artikel 2, § 1 », met andere woorden de onderneming « welke aan de bepalingen van deze wet beantwoordt ».

De voorwaarden voor de toelating en voor de intrekking van de toelating der verzekeraars alsmede de regeling van het toezicht op de verzekeraars worden door de Koning bepaald (artikel 15, §1).

Artikel 23 van deze wet bepaalt : « Tijdens een overgangsperiode, waarvan de Koning de aanvang en het einde bepaalt, wordt de eigenaar van een motorrijtuig geacht een verzekeringsovereenkomst te hebben gesloten met een toegelaten verzekeraar, indien hij het bestaan bewijst van een verzekeringspolis welke de door deze wet bedoelde risico's dekt en welke gesloten is met een verzekeraar die in België het bedrijf van de verzekering der burgerrechtelijke aansprakelijkheid uitoefent ».

Aangezien de laatste hand wordt gelegd aan het reglement inzake het toezicht op deze verzekeraars, zal de in artikel 23 bedoelde overgangsperiode eerlang ten einde zijn.

Het ontwerp van wet strekt ertoe een regeling te treffen voor de overeenkomsten die gesloten zijn voor en na de bekendmaking van de lijst der toegelaten verzekeraars.

De artikelen 1 tot 4 van het ontwerp kunnen gevoeglijk in de wet van 1 juli 1956 worden ingevoegd in de plaats van de artikelen 24 en 25, welke artikel 5 opheft, en wel als de artikelen 24, 25, 25bis en 25ter.

Wordt op deze wenk ingegaan, dan dient het opschrift van het ontwerp te worden gelezen als volgt :

« Ontwerp van wet tot wijziging van de overgangsbepalingen van de wet van 1 juli 1956 betreffende de

verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen».

Het enig artikel van het ontwerp leze men dan als volgt :

« Enig artikel.

De artikelen 24 en 25 van de wet van 1 juli 1956 betreffende... worden door de volgende bepalingen vervangen : ... ».

Artikel 1 van het ontwerp zou artikel 24 van de wet van 1 juli 1956 worden.

Het eerste lid ware als volgt te lezen :

« Te rekenen van de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* van de lijst der verzekeraars die hun aanvraag om toelating hebben ingediend met inachtneming van de voorwaarden en de termijn door de Koning bepaald, vinden de bepalingen van artikel 23 op de na die bekendmaking gesloten overeenkomsten toepassing als de verzekeraar op genoemde lijst voorkomt ».

De tekst van het tweede lid van dit artikel kan zo worden verstaan, dat een stel besluiten die over de onderscheiden aanvragen om toelating zullen beslissen, wellicht een na een zullen worden bekendgemaakt; hierdoor zouden de verzekeraars die eerst toegelaten zijn, in een bevoorrechte positie komen te staan. Aangezien de Regering dit niet schijnt te bedoelen: zou het tweede lid kunnen worden gelezen als volgt :

« Te rekenen van de bekendmaking van het besluit met de lijst van de toelatingen, zijn de bepalingen van artikel 23 niet meer van toepassing op overeenkomsten welke na die datum mochten zijn gesloten met een verzekeraar die niet op die lijst staat ».

Artikel 2 van het ontwerp zou artikel 25 van de wet van 1 juli 1956 worden.

Artikel 3, dat artikel 25bis van de wet van 1 juli 1956 zal worden, bepaalt dat de Koning alle dienstige maatregelen kan treffen om de rechten van de betrokkenen te vrijwaren. Hierbij moge worden opgemerkt, dat de voorgestelde tekst geen bijzonder beroep openstelt tegen de maatregelen die krachtens deze bepaling mochten zijn genomen.

Artikel 4 van het ontwerp zou artikel 25ter van de wet van 1 juli 1956 worden.

De kamer was samengesteld uit :

De Heren : J. Suetens, eerste-voorzitter,
L. Moureau en G. Holoye, raadsheren van State,
P. Ansiaux en P. De Visscher, bijzitters van de afdeling wetgeving,

C. Rousseaux, adjunct-griffier, griffier.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de Heer J. Suetens.

Het verslag werd uitgebracht door de Heer E. Joachim, auditeur-generaal.

De Griffier, De Voorzitter,
(get.) C. Rousseaux. (get.) J. Suetens.
Voor uitgifte afgeleverd aan de Minister van Justitie.

De 14e december 1960.

De Griffier van de Raad van State,
R. Deckmyn.

Wetsontwerp

Boudewijn,
Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil.
Op de voordracht van Onze Minister van Justitie en van Onze Minister van Economische Zaken,

Hebben Wij besloten en besluiten Wij :

Onze Minister van Justitie en Onze Minister van Economische Zaken zijn gelast in Onze Naam bij de Wetgevende Kamers het ontwerp van wet in te dienen, waarvan de tekst volgt :

Enig artikel.

De artikelen 24 en 25 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen worden door de volgende bepalingen vervangen :

« Artikel 24. — Te rekenen van de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* van de lijst der verzekeraars die hun aanvraag om toelating hebben ingediend met inachtneming van de voorwaarden en de termijnen door de Koning bepaald, vinden de bepalingen van artikel 23 op de na die bekendmaking gesloten overeenkomsten alleen toepassing als de verzekeraar op genoemde lijst voorkomt.

Te rekenen van de bekendmaking van het besluit met de lijst van de toelatingen, zijn de bepalingen van artikel 23 niet meer van toepassing op overeenkomsten welke na die datum mochten zijn gesloten met een verzekeraar die niet op de lijst staat ».

« Artikel 25. — De regelmatig gesloten overeenkomsten met verzekeraars die de toelating niet hebben aangevraagd of die ze hebben aangevraagd, maar niet bekomen hebben, zijn van rechtswege ontbonden bij het verstrijken van de overgangsperiode waarvan sprake in artikel 23.

De premie wordt door de verzekeraar, na aftrek van 25 %, terugbetaald naar rata van het niet-gedekte gedeelte van het risico ».

« Artikel 25bis. — De Koning kan ten aanzien van de verzekeraars die de toelating niet hebben aangevraagd of die ze hebben aangevraagd, maar niet bekomen hebben, alle dienstige maatregelen treffen om de rechten van de verzekeringsnemers, de verzekerden en de benadeelden te vrijwaren, onverminderd de rechten van andere schuldeisers.

Hij kan onder meer aan de verzekerden toestaan vóór het verstrijken van de overgangsperiode de met die verzekeraars gesloten overeenkomsten te ontbinden. In dit geval vindt de bepaling van het tweede lid van artikel 25 toepassing ».

« Artikel 25ter. — Het verstrijken van de overgangsperiode kan geen rechtvaardigingsgrond zijn voor de ontbinding van de lopende overeenkomsten met verzekeraars die de toelating hebben bekomen noch voor enige wijziging van de premie van deze overeenkomsten ».

Gegeven te Brussel, 30 januari 1961.

Van Koningswege :
De Minister van Justitie,
A. Lilar.

De Minister van Economische Zaken,
J. Van der Schueren.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

MEDEDELINGEN

Interuniversitair Vlaams Rechtsgenootschap

Ten einde tegemoet te komen aan de groeiende nood aan meer efficiënte samenwerking tussen de studenten-genootschappen der nederlandstalige rechtsfaculteiten van Brussel, Gent en Leuven, werd door de respectieve voorzitters overgegaan tot de oprichting van een « Interuniversitair Vlaams Rechtsgenootschap ».

Het voornaamste object van het I.V.R.G. wordt de realisatie van het Rechtscongres, dat jaarlijks om beurten in één der voornoemde faculteiten wordt ingericht. Het I.V.R.G. zal ook optreden als representatief orgaan der Vlaamse studenten in de rechten t.o.v. de buitenlandse interfacultaire verenigingen.

Een permanent secretariaat-generaal zal zorgen voor het inwinnen en uitwisselen van allerlei inlichtingen betreffende de facultaire werking, de studiemogelijkheden, -reizen en -beurzen, mede voor het uitwisselen van studenten in het kader van interuniversitaire pleitoefeningen.

De stichters beoogden met het Interuniversitair Vlaams Rechtsgenootschap meer eenheid en onderling begrip te brengen onder de Vlaamse juristengeneraties en daarvan ook naar buiten te laten blijken, o.m. door gezamenlijke deelname aan buitenlandse congressen.

De oprichters waren respectievelijk voor Brussel, Gent en Leuven, de presides van het V.R.G. aan de Vrije Universiteit te Brussel, aan de Rijksuniversiteit te Gent en aan de Katholieke Universiteit te Leuven, met name Mej. Fr. Schandevyl, dhr. J. P. Quintyn en dhr. W. Beirnaert. Als eerste secretaris-generaal werd aangesteld dhr. Zeger G. M. Van Hee jr.

Het secretariaat-generaal is gevestigd te Leuven, Tiense straat 96.

Belgische Vereniging voor Europees Recht

De Vereniging zal haar tweede algemene vergadering op zaterdag 18 maart 1961, om 14.30 u. houden, in de vergaderingszaal van de Heren Magistraten van het Hof van Beroep, op het Paleis van Justitie te Brussel.

Om 15 uur, in de zittingszaal van de 3e Kamer van het Hof (zaal 33), zal door de Heer Roger Houin, professor bij de Faculteit der rechtsgelcerdheid en economische wetenschappen te Parijs, een voordracht gegeven worden over « *Les faillites dans le Marché Commun* ». Deze voordracht is openbaar.

De Vereniging staat open voor alle juristen die voor het europees recht enig belang koesteren. Alle andere inlichtingen kunnen bekomen worden bij dhr. L. Hendrickx, ere-voorzitter bij het Hof van Beroep te Brussel, voorzitter van de Vereniging, of bij dhr. J. M. Piret, substituut-prokureur des konings, sekretaris, Paleis van Justitie, Brussel.

Vrije Universiteit te Brussel

De Vrije Universiteit te Brussel meldt de vacature van de hiernavolgende cursussen in de rechtsfaculteit : — « Theorie der verzekeringen en der leningen » in de Nederlandse taal.

— « Waarschijnlijkheden en statistieken » in de Nederlandse taal.

— « Actuele problemen van internationale politiek » in de Nederlandse taal.

De aanvragen der kandidaten met curriculum vitae dienen toegezonden te worden vóór 25 maart 1961 aan de Heer Rector der Universiteit, Franklin Roosevelt-laan 50, Brussel 5.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie : jrg. 1961 - nr. 1 :

Wetgeving.

Nederlands Juristenblad : jrg. 1961 - nr. 8 :

J. C. Van Oven, Lex specialis derogat legi generali (II, slot). — J. M. Kan, Een belangrijk vonnis.

Sociaal economische wetgeving : jrg. 1961 - nr. 1 :

W. J. van Eijkern, De Wet Assurantiebemiddeling in de rechtspraak. — I. Samkalden, Aantekeningen bij de Ontwerp-Kartelverordening van de Europese Commissie, I. Openbaarheid gevraagd. — L. Salomonson, Beoordelings Vereniging « Handelsrecht ».

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : jrg. 1961 - nr. 4665 :

R. J. Polak, De nieuwe « Hofmann » en het systeem der verbintenissen (I).

Journal des Tribunaux : jrg. 1961 - nr. 4310 :

E. Reumont, La spécialisation et la profession d'avocat.

Jurisprudence du Port d'Anvers : jrg. 1961 - nr. 1 en 2 :

L. Delwaide, L'Industrialisation du port d'Anvers. — Abordage. — Affrètement fluvial. — Affrètement maritime. — Droits de douane. — Entreprise. — Procédure. — Vente. — Voies navigables. — Etude doctrinale. — Bibliographies.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie : jrg. 1961 - nr. 5 :

Rapport belges au Ve Congrès de Défense sociale de Belgrade (22-28 mai 1961) : R. Volcher, Aspects médico-psychologiques. — A. Racine, Aspects sociologiques. — R. Screvens, Aspects juridiques. — J. Dupreel, Aspects pénitentiaires.

Revue de l'Administration et du droit administratif de la Belgique : jrg. 1961 - nr. 2 :

Redressement économique. — Assistance publique et domicile de secours. — Bibliographie. — Commission d'assistance publique. — Eaux. — Etat civil. — Impositions communales et provinciales. — Loi communale. — Loi provinciale. — Revue de la jurisprudence.

Revue Pratique du Notariat Belge : jrg. 1961 - nr. 2455 :

J. M. Raxhon, Recel successoral.

Recueil Dalloz : jrg. 1961 - nr. 8 :

J. Larguier, Rigueur des mœurs et rigueur des lois.